

Universitetskanslersämbetets utbildningsutvärderingar

Självvärdering

Lärosäte: Stockholms universitet

Yrkesexamen: Förskollärarexamen

Beskrivning

Redogör för utbildningens organisation, upplägg och inriktning på ett övergripande plan och motivera i relation till examensordningen samt beskriv relationen mellan den utbildningsvetenskapliga kärnan, den verksamhetsförlagda utbildningen, ämnesstudier och ämnesdidaktik. Redogör även för hur länge utbildningen har getts vid lärosätet.

Lärarytelse vid Stockholms universitet

Lärarytelse vid Stockholms universitet är integrerad i den befintliga modellen för ledning och styrning av universitetet, med två vetenskapsområden med tillhörande nämnder och beredningar: Områdesnämnden för humanvetenskap och Områdesnämnden för naturvetenskap. Områdesnämnderna ansvarar för strategisk planering av utbildning och forskning, samordning av fakultetsövergripande utbildning och forskning samt intern och extern samverkan. På grund av lärarytelseprogrammens områdesövergripande mångvetenskapliga karaktär finns det en beredning för lärarytelsefrågor på respektive område med nära samarbete, som gemensamt diskuterar och bereder ärenden inför beslut i respektive områdesnämnd. Övergripande strategiska frågor kring lärarytelse diskuteras av de båda områdesnämnderna tillsammans med universitetsledningen i det områdesövergripande rådet.

Huvudansvaret för genomförandet av utbildningen inom de olika lärarytelseprogrammen och inriktningarna ligger på så kallade programansvariga. För varje program eller inriktning av program finns också ett programråd med ansvar för programmets innehåll och progression. I programrådet ingår ledamöter från samtliga de i utbildningen kursansvariga institutionerna. Programrådet leds av en ordförande från den programansvariga institutionen. De programansvariga institutionerna samverkar med varandra i frågor som spänner över flera program och inriktningar. Samverkan med verksamhetsföreträdare sker både i universitetsgemensamma arbetsgrupper och styrgrupper samt på institutionsnivå.

Förskollärarytelsen

Förskollärarytelsen ges sedan 2011 vid Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen (BUV), vid Avdelningen för förskollärarytelse och förskoleforskning (härefter benämnt FUFF). Utbildningen till förskollärare är en akademisk professionsutbildning som ger kompetens för yrket som förskollärare. Utbildningen ges på heltid under 3,5 år (7 terminer) och leder till en

förskolläraryxamen om 210 hp. Vi har cirka 200 programnybörjare varje termin. I utbildningen ingår kurser inom tre områden: Den utbildningsvetenskapliga kärnan 60 hp (UVK), verksamhetsförlagd utbildning (VFU) 30 hp, samt det förskolepedagogiska området 120 hp. Flertalet kurser i utbildningen har BUV ansvar för. Fyra kurser är UVK-kurser som följande institutioner ansvarar för: Juridiska institutionen, Filosofiska institutionen, Institutionen för specialpedagogik och Institutionen för svenska och flerspråkighet. Ytterligare fyra institutioner medverkar utbildningen i kurser som BUV är huvudansvarig för: Institutionen för de humanistiska och samhällsvetenskapliga ämnenas didaktik (HSD), Institutionen för matematikämnet och naturvetenskapsämnenas didaktik (MND), Institutionen för språkdiraktik (ISD) samt Skolan för industriell teknik och management vid KTH.

UVK innehåller följande områden: skolväsendets historia, utvärdering och utvecklingsarbete, bedömning, juridik, retorik, uppföljning och analys av lärande och utveckling, utvärdering och utvecklingsarbete, lärande och specialpedagogik, sociala relationer, konflikthantering och ledarskap, läroplansteori, forskningsmetodik och vetenskapsteori, organisation och villkor samt förskolans värdegrund, innefattande de grundläggande demokratiska värderingarna och de mänskliga rättigheterna. **VFU** genomförs med fem VFU-kurser som ger studenten möjligheten att, under handledning, utveckla kunskaper och färdigheter som avser förskolläraryrket. I den första VFU-kursen i termin 1 introduceras studenten till förskolans uppdrag genom deltagande och aktiv medverkan i förskolans verksamhet enligt styrdokumentet. I följande fyra VFU-kurser prövas och utvecklas studentens färdigheter i förskolans verksamhet och beaktas utifrån förskollärares, barns respektive vårdnadshavares perspektiv. Den sista VFU-kursen fokuserar ett professionellt förhållningssätt och förskollärares särskilda ansvar. Övriga kurser i utbildningen ingår i **det förskolepedagogiska området**, vilket omfattar ämnes- och ämnesdidaktiska studier i matematik, teknik, naturvetenskap, barns språk, språkutveckling och kommunikation samt praktiskt-estetiska läroprocesser. Området behandlar också pedagogiska och didaktiska överväganden kring barns utveckling, lek och lärande som faller inom ramen för förskolläraryrket historiskt och i nutid. Några av kurserna i förskolläraryrket har *förskoledidaktik* i titlarna. Dessa kurser innehåller sådan förskoledidaktisk kunskap som krävs för undervisning och lärande inom det förskolepedagogiska området. Vid BUV finns även forskningsämnet Förskoledidaktik, med nystartat masterprogram (ht 18) och forskarutbildning. Vid avdelningen FUFF pågår forskning med direkt relevans för utbildningen och professionen. Ett flertal större forskningsprojekt har beviljats externa bidrag de senaste åren.

Nedan är två skisser över utbildningen, dels den pågående, dels den reviderade studiegång som trädde i kraft i augusti 2017. Efter revideringen, som är en åtgärd som genomförts efter bland annat en analys av kurs- och programutvärderingar, har utbildningen organiserats så att det första året har karaktären av ett grundår. Följande två och ett halvt år ges studenterna förutsättningar att befästa (termin 3 och 4) och fördjupa kunskan (termin 5, 6 och 7). En variant av termin 3 ges även på engelska och kan sökas av såväl programstudenter som av andra studenter som avser att läsa den som fristående kurs. Utbildningen är organiserad så att UVK-, VFU- och förskolepedagogiska kurser samverkar och skapar progression i utbildningen. Vissa kurser har genom revideringen bytt namn och/eller plats, de är markerade med kursiv stil i den nedre skissen.

Översikt programstruktur Förskolläraryrket antagna t.o.m. vt 2017

T	Period A	Period B	Period C	Period D	
1	Förskolans uppdrag: utforskande, lek och omsorg 7,5 hp	Pedagogiska miljöer 8,5 hp	VFU I 3 hp	Framträdande och retorik, 3,5 hp UVK	Läroplansteori och pedagogisk dokumentation, 7,5 hp UVK
2	Förskoledidaktik med inriktning mot etik och estetik, 11,5 hp	VFU II, 6 hp	Utbildningens historia och plats i samhället, 5 hp UVK	Teorier om barns lärande och individens utveckling 7,5 hp UVK	
3	Förskoledidaktik med inriktning mot naturvetenskap, teknik och hållbar utveckling, 12 hp	VFU III, 6 hp	Forts. NV	Förskoledidaktik med inriktning mot matematik, 12 hp	
4	Förskoledidaktik med inriktning mot språk och kommunikation, 22,5 hp			VFU IV, 7,5 hp	
5	Läroplansteori, pedagogisk dokumentation och bedömning 7 hp	Specialpedagogik, 7,5 hp UVK	Sociala relationer i förskolan, 7,5 hp UVK	Barnsuppväxtvillkor, etiska möten och livsfrågor i förskolan 7,5 hp	
6	Lek i förskolan – möten och meningsskapande 8,5 hp	VFU V, 7,5 hp	Utvärdering och utvecklingsarbete 4 hp UVK	Rättsliga och yrkesetiska aspekter på arbetet i förskolan 2,5 hp UVK	Kunskap, vetenskap och forskningsmetodik, 7,5 hp UVK
7	Valbara kurser med inriktning mot självständigt arbete inom det förskoledidaktiska området, 15 hp		Självständigt arbete, 15 hp		

Översikt programstruktur Förskolläraryrket antagna fr.o.m. ht 2017

T	Period A	Period B	Period C	Period D
1	NY KURS <i>Förskolans uppdrag och pedagogiska miljöer, 16 hp</i> <i>tidigare Förskolans uppdrag: utforskande, lek och omsorg 7,5 hp samt Pedagogiska miljöer 8,5 hp</i>	VFU I 3 hp	Framträdande och retorik, 3,5 hp UVK	NY TITEL OCH PLATS <i>Barns utveckling och lärande, 7,5 hp UVK</i> <i>tidigare Teorier om barns lärande och individens utveckling 7,5 hp</i>
2	Förskoledidaktik med inriktning mot etik och estetik, 11,5 hp	VFU II 6 hp	NY TITEL <i>Förskolans historia och plats i samhället, 5 hp UVK</i> <i>tidigare Utbildningens historia och plats i samhället</i>	NY TITEL OCH PLATS <i>Pedagogisk dokumentation, etik och läroplansteori, 7,5 hp UVK</i>

3	Förskoledidaktik med inriktning mot naturvetenskap, teknik och hållbar utveckling, 12 hp	VFU III, 6 hp	Forts. Förskole-did.	Förskoledidaktik med inriktning mot matematik, 12 hp
4	Förskoledidaktik med inriktning mot språk och kommunikation, 22,5 hp			VFU IV, 7,5 hp
5	NY TITEL OCH PLATS <i>Barnsuppväxtvillkor och etiska möten i förskolan, 7,5 hp tidigare Barns uppväxtvillkor, etiska möten och linsfrågor i förskolan</i>	Specialpedagogik, 7,5 hp UVK	Sociala relationer i förskolan, 7,5 hp UVK	NY KURS <i>Valbar kurs, 7,5 hp</i>
6	Lek i förskolan – möten och meningsskapande 8,5 hp	VFU V, 7,5 hp	Rättsliga och yrkes-etiska aspekter på arbetet i förskolan 2,5hp UVK	NY KURS <i>Dokumentation, bedömning och kvalitetsarbete 11,5 hp UVK tidigare Läroplansteori, pedagogisk dokumentation och bedömning 7 hp samt Utvärdering och utv. arbete 4 hp</i>
7	Kunskap, vetenskap och forskningsmetodik 7,5 hp UVK	NY KURS <i>Förskoledidaktik, vetenskaplig metod och forskningsetik, 7,5 hp</i>	Självständigt arbete, 15 hp	

Utbildningens organisation

Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen har fyra avdelningar (BUVA, CBK, FUFF och TA) och två lärarutbildningar (Grundlärare mot fritidshem och Förskolläraryt utbildningen).

Förskolläraryt utbildningen är placerat vid avdelningen för förskolläraryt utbildning och förskoleforskning (FUFF). Biträdande prefekt och ställföreträdande prefekt vid BUVA har i uppdrag att arbeta övergripande med lärarutbildningarnas kvalitet och samverka med andra nivåer vid universitetet. Biträdande prefekt har även särskilt ansvar för studiesociala frågor och disciplinärenden vid de båda lärarutbildningarna. Vid FUFF finns en föreståndare som ansvarar för förskolläraryt utbildningen, förskoleforskning och samverka med det omgivande samhället, samt återkopplingen mellan ledningsgruppen/prefekt vid BUVA och kollegiet vid FUFF. Tre studierektorer ansvarar för 1) personalfrågor vid FUFF, 2) studentkontakter i förskolläraryt utbildningen och 3) VFU gällande både förskolläraryt utbildningen och grundlärarprogrammet (delegationsordningar för alla funktioner finns och uppdateras årligen). Vid den tekniskt-administrativa avdelningen (TA) handhas båda lärarutbildningarna av administrativ chef, kursadministratörer, utredare och karriär- och studievägledare. En kursadministratör från TA-avdelningen är knuten till var och en av kurserna i förskolläraryt utbildningen och sköter bokning av lokaler, schemaläggning, utskick och distribuering av utvärderingar och kursrapporter samt uppdateringen av kurshemsidan.

Förskolläraryt utbildningen organiseras och leds av en särskild programansvarig. Programansvarig ansvarar för att samordna och utveckla utbildningen som helhet och för att leda och stötta kursansvariga. Programansvarig är även ordförande i programrådet för förskolläraryt utbildningen och ansvarig för samverka med andra institutioner där uppföljning, återkoppling och åtgärder gällande utbildningen diskuteras. I programrådet ingår kursansvariga från de institutioner som har kursansvar i förskolläraryt utbildningen (Juridiska institutionen, Filosofiska institutionen, Institutionen för

specialpedagogik och Institutionen för svenska och flerspråkighet). Rådet har möten tre gånger per termin. I programrådet diskuteras program-, kvalitets- och utvecklingsfrågor för förskolläraryrket samt förslag på förändringar av olika slag, vilka återkopplas till andra instanser. I programrådet ingår även studenter och yrkeslivsrepresentanter samt den studierektor som har ansvar för VFU.

Varje kurs i förskolläraryrket leds av en kursansvarig lärare som ansvarar för kursens vetenskapliga utveckling, genomförande, måluppfyllelse, utvärdering samt kursrapport. Kursansvariga leder läroplan och är i de flesta fall även examinatorer. Utvecklingsansvaret omfattar kursens innehåll, arbetsformer, examinationer och kursplan samt återkoppling till programansvarig. I vissa kurser har en lärare ansvar för att leda alla seminarier i sin kursgrupp och i andra kurser leder i stället varje lärare ett särskilt seminarium kring sin expertis i alla kursgrupper. Alla kurser har minst två kursarbetslagsmöten (AL-möten), ett i början av kursen och ett i slutet, samt en betygskonferens. En handbok för anställda med information om rutiner uppdateras regelbundet och finns tillgänglig på webbplattformen Mondo (Fuff-boken). Alla undervisande lärare bjuds in till det första mötet i varje kurs. Det sker även utbyte mellan lärarna på webbplattformen Mondo.

Förutsättningar

Personal

Bedömningsgrund:

Antalet lärare och deras sammantagna kompetens (vetenskapliga/konstnärliga/professionsrelaterade och pedagogiska) är adekvat och står i proportion till utbildningens volym, innehåll och genomförande på kort och lång sikt.

Beskriv kortfattat, analysera och värdera. Redogör för styrkor och svagheter samt hur dessa hanteras för att säkra en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

Som framgår av lärartabellen undervisar under vt 2018 omkring 100 lärare med anställning vid lärosätet och vid KTH i utbildningen (53 anställda vid programinstitutionen BUV och övriga vid andra institutioner). Lärarkåren består av 3 professorer, 25 lektorer, 49 adjunkter och 10 doktorander. Därtill kommer ett fåtal övriga tjänstebeteckningar, exempelvis utvecklingsledare eller forskningskoordinator, och ett mindre antal timanställda. Av lärarkåren har cirka 70% någon form av akademisk examen, varav 50% med doktorexamen och 10% med licentiatexamen. Exempel på ämnen för doktorexamen för lärare med tillsvidareanställning är: förskoledidaktik, pedagogik, didaktik, barn- och ungdomsvetenskap, pedagogiskt arbete, utbildningssociologi, psykologi, socialantropologi, naturvetenskapsämnenas didaktik, tema barn, specialpedagogik och logopedi. Cirka 45% av lärarna har yrkesexamen, varav hälften med förskollärarexamen eller lärarexamen. Adjunkter och adjungerade adjunkter utgör cirka 50% av den samlade lärarkåren och de har många gånger såväl akademisk examen och yrkesexamen som praktik- och professionsrelevant kunskap. Adjunkter undervisar i

praktisk professionsrelevanta moment vid den campusförlagda akademiska utbildningen och bidrar med specialkompetens inom den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU). Adjunkterna undervisar även i handledarutbildningar för förskollärare i förskolan. Utöver adjunkter finns även disputerade lärare i utbildningarna för VFU-handledare och som genomför trepartssamtal. VFU-handledare inbjuds varje termin till campus för kompetensutveckling, uppföljning och återkoppling. VFU-studierektor ansvarar för dessa delar, inklusive studentplaceringar, i utbildningen. I utbildningen har de kursansvariga akademisk licentiat- eller doktorsexamen (med ett fåtal undantag). Vetenskaplig och praktisk kompetens inom det förskolepedagogiska området, som är tvärvetenskapligt, finns huvudsakligen vid programinstitutionen, BUV. Därtill finns kompetens inom UVK-kurser och annan ämneskompetens vid andra institutioner, enligt följande: konstnärlig ämnesdidaktisk kompetens, såsom dans, bild, drama och musik vid HSD, ämnesdidaktisk kompetens i matematik och naturvetenskap vid MND, teknik vid KTH, språk och kommunikation vid institutionen för svenska och flerspråkighet, specialpedagogik vid Specialpedagogiska institutionen, juridik vid Juridiska institutionen, och filosofi och statistik vid Filosofiska institutionen.

Förskolläraryrket är således en komplex utbildning med en tydlig kärna vid en programinstitution som samarbetar med lärare vid sju institutioner och KTH för att erbjuda en utbildning med hög kvalitet. Det finns också en organisation som säkerställer att handledare vid VFU har adekvat kompetens, via kontinuerliga utbildningar och årliga (återkommande erbjudanden görs varje termin) uppföljnings- och återkopplingsmöten på campus samt lokalt förlagda ute i kommunerna. Undervisningsuppdragen per lärare är högst bland lärare med anställning vid programinstitutionen, med i stort sett mellan 30 och 70% av sin tid i utbildningen. Våren 2018 fattades ett institutionsbeslut som innebär att lektorer måste ha 25% av sin tid i utbildningen, även om de varit lyckosamma i att attrahera externa forskningsmedel. Lärare vid de institutioner som samverkar i utbildningen har lägre andel tid i utbildningen, som regel mellan 4 och 12%. Det betyder att en dominerande andel av undervisningen ges av personal med anställning vid BUV, där också andelen lärare med tillsvidareanställning är högst. Vad som inte syns i lärartabellen är de ledningsuppdrag som är knutna till utbildningen. Exempel på ledningsuppdrag är: Ställföreträdande prefekt (BUV), Biträdande prefekt (BUV), Föreståndare och Biträdande föreståndare (FUFF), Programansvarig (FUFF), tre studierektorer vid FUFF och sju studierektorer vid de institutioner som samverkar kring utbildningen.

Knappt hälften av de omkring hundra lärarna i utbildningen har tillsvidareanställning. Professorer och lektorer har som regel tillsvidareanställningar. Bland adjunkterna har drygt 60% tillsvidareanställning. Den stora andelen utan tillsvidareanställning, cirka 40%, beror bland annat på att anställningsformen adjungerad adjunkt inte är en tillsvidareanställning. Doktorandanställningarna är inte heller tillsvidareanställningar.

Tillsvidareanställda disputerade lärare har en fastlagd FoU-tid med upp till 30% av tjänstgöringstiden (15–30% av tjänstgöringstiden för adjunkter beroende av typ av adjunksanställning). I utbildningen görs ingen skillnad mellan lärare med tillsvidareanställning och andra lärare i relation till erbjudanden om kompetensutveckling. Alla nyanställda lärare förväntas gå relevanta högskolepedagogiska utbildningar som ges vid lärosätet. Studierektor och föreståndare följer upp detta vid de årliga medarbetarsamtalen. Då diskuteras också vilka insatser enskilda lärare har behov av, exempelvis att delta vid nationella eller internationella konferenser eller nätverksträffar. Från och med 2018 får alla lektorer vid BUV 10 000 kr per år att använda för egen kompetensutveckling. Satsningen ska

utvärderas vt 2019. Andra kompetenshöjande insatser som riktas till samtliga lärare är: Högre seminarium med innehåll som relaterar till utbildning och forskning (varannan vecka), Förskoledidaktiska rum för forskning om naturvetenskap och hållbar utveckling (2 heldagar/termin), Förskoledidaktiska rum för forskning om literacy och neurovetenskap (3 eftermiddagar/termin) samt föreläsningar som ges inom ramen för forskarutbildningen i förskoledidaktik (3–5 ggr/termin), professors- och docentinstallationsföreläsningar (löpande). Därtill erbjuds varje termin två till tre så kallade Utvecklingsdagar som fördjupar lärarnas kunskap om utbildningens innehåll och högskolepedagogiska färdigheter. Exempelvis väljs ett kursmoment som alla lärare får vara deltagare i, för att sedan diskutera gemensamt och ge förslag på förbättringar. Exempel på innehåll under Utvecklingsdagar under 2017 och 2018 är: exkursion utomhus med håvning i vattendrag (NV-kursen), dansmatematik (MA-kursen), digitalt laboratorium (makerspace) och digitalt lärande (Språkkursen), workshop i drama (flera kurser), neurovetenskap (Barns utveckling och lärande), flipped classroom (flera kurser), estetiska läroprocesser (i samarbete med Konstfack, flera kurser). Genom att göra lärare och kursansvariga kunniga om innehållet i olika kurser kan de bättre bidra till att skapa sammanhang i utbildningen, och se till att utbildningen erbjuder en variation av didaktiska inslag, övningar och examinationsformer. Att lärarna har kännedom om större delar av utbildningen och hur delarna är relaterade till helheten, skapar förutsättningar för en sammanhållen utbildning. De kompetenshöjande insatserna bestäms dels av lärarnas egna önskemål, dels av behov som ledningen identifierar. Exempelvis gav flera lärare uttryck för att de behövde mer kunskap om neurovetenskap, estetiska läroprocesser och drama, varför det fokuserades. I de andra exemplen ovan var det ledningen som identifierade behoven. I tillägg till ovanstående insatser med hela lärargruppen som målgrupp, har ledningen också genomfört riktade satsningar. Ett sådant exempel är en workshop om projektledning för kursansvariga för att stärka dem i den rollen. Inför arbetet med självvärderingen började vi bokföra närvaro på de kompetenshöjande insatser som erbjuds alla lärare, för att säkerställa att lärarna faktiskt deltar. Siffrorna visar på god närvaro, och vi kommer att utveckla rutinerna för hur dessa delar av verksamheten kan följas upp för att säkra hög närvaro och identifiera om det eventuellt finns systematik i frånvaron.

Kompetensförsörjningen i utbildningen är en aktuell fråga, som ledningen arbetar med kontinuerligt då efterfrågan på förskollärare i kommunerna är fortsatt stor. Det är en utmaning att öka både andelen tillsvidareanställningar och andelen disputerade lärare. Vi står också inför ett antal pensionsavgångar. Ledningen vid programansvarig institution arbetar aktivt med rekryteringar och det finns en kompetensförsörjningsplan med 5-årsperspektiv. Där har vi tagit hänsyn till pensionsavgångar men det finns en ryckighet och kortsiktighet i utbildningsuppdraget, bland annat beroende på politiska beslut om dimensioneringen av utbildningen. En åtgärd för att spara på lärarresurser var ett beslut om att lägga ner de 60 platser per år som var vikta för barnskötare. Det var ett svårt beslut, men motiverades av att det var en nödvändig åtgärd för att kunna prioritera utbildningens kvalitet. Vt 2018 disputerade 1 adjunkt och 1 kommer att disputeras ht 2018. 2019 görs en satsning på att adjunkter med licentiatexamen erbjuds möjlighet att disputeras. Under 2017 anställdes 2 lektorer och under tidig vår 2018 har 1 professor, 1 tillsvidareanställd adjunkt och 1 lektor nyanställts. En lektorsutlysning är under tillsättning och vi beräknar att anställa 3–4 lektorer om sakkunniga anser att så många är behöriga för anställningen. Vi har rekryterat en gästprofessor på 20% under ht 2018 och vt 2019, för att bidra till utbildningen och till kompetensutveckling av lärare. Den långsiktiga planen är att utlysa anställningar som lektor och adjungerad adjunkt varje termin fram till 2021. En anställning som professor kommer att utlysas under kommande läsår. Som ett led i den långsiktiga

kompetensförsörjningen startar ett masterprogram i förskoledidaktik ht 2018, med möjlighet att erhålla såväl magisterexamen som masterexamen. Vi ser detta som en strategi för att attrahera såväl adjungerade adjunkter som doktorander. I enlighet med lärosätets strategier för ökad jämställdhet rekryteras sökande med underrepresenterat kön vid i övrigt likvärdiga meriter.

Vår bedömning är mot bakgrund av vad som anförts ovan, att lärarkåren i utbildningen har den vetenskapliga/konstnärliga/professionsrelaterade kompetens som krävs för att erbjuda stabilitet och tillgänglighet. Det är en utmaning att ombesörja att lärarkollegiets omfattning bibehålls när antalet studenter ökar och vid pensionsavgångar. Det finns strategier, dels genom att vi har identifierat denna utmaning, dels genom att ledningen arbetar systematiskt för att driva och stödja utvecklingen framåt. Till detta hör att öka andelen lärare med tillsvidareanställning i utbildningen. Programrådet är en kanal där den här typen av frågor kan drivas över institutionsgränser. Det finns även väl utvecklade former för kontinuerlig kompetensutveckling som är adekvat i relation till utbildningens innehåll och arbetsformer, såväl individuellt som i grupp.

Förutsättningar

Utbildningsmiljö

Bedömningsgrund:

Det finns en för utbildningen vetenskaplig/konstnärlig och professionsinriktad miljö och verksamheten bedrivs så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning.

Beskriv kortfattat, analysera och värdera. Redogör för styrkor och svagheter samt hur dessa hanteras för att säkra en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

Studenterna i utbildningen har i de campusförlagda delarna av utbildningen hela universitetet som miljö och resurs. Eftersom utbildningen ges i samverkan mellan en programinstitution (BUV) och sju institutioner (exklusive KTH), blir de bekanta med olika institutioners miljöer. Rörligheten skapar även närhet till den service som lärosätet i sin helhet erbjuder, såsom studieplatser, stora föreläsningssalar, bibliotek, studie- och språkverkstan och närhet till studentcentrum, studentkåren och dess aktiviteter. Studenterna rör sig i samma byggnader och (delvis) lokaler som lärarna, vilket ger förutsättningar för kommunikation och möten. Såväl studenter som lärare är enkelt tillgängliga för varandra. Lärarna har stor bredd i ämnes- och professionskompetenser (se avsnittet om personal), vilket sammantaget ger förutsättningar för kreativitet och utveckling kring frågor där teori och praktik kombineras. Vid utbildningens programinstitution (BUV) erbjuds en utbildningsmiljö präglad av att vetenskapliga perspektiv och praktisk kunskap kombineras. Här vävs också de verksamhetsförlagda delarna av utbildningen ihop med den campusförlagda undervisningen. Vetenskapliga teorier och begrepp prövas i en förskola, vilket bearbetas och reflekteras tillsammans med lärare på campus. Det

fordras interdisciplinära förhållningssätt för att förstå hur förskolebarn på många sätt möter sin omvärld och hur förskollärare kan arbeta med det tillsammans med individuella barn och barngrupper. Forskning som pågår av undervisande lärare handlar om: Kognitions- utvecklings- och neurovetenskap, utforskande, lek, lärande, omsorg, pedagogisk dokumentation och miljö, historisk forskning om förskolan, intersektionalitet (genus, jämlikhet, mångfald och religion), frågor om hållbar utveckling, barns utsatthet i samhället, IT och digitaliseringen i förskolan. Lärarna är väl insatta i aktuell forskning via egen forskning och det som erbjuds via kompetensutveckling (se avsnittet om personal), vilket bidrar till att studenterna får insyn i vad forskning innebär och hur forskningsresultat kan användas i pedagogisk praktik. Flera lärare deltar även i referensgrupper vid olika myndigheter, exempelvis när förskolans läroplan reviderats eller i satsningar för att få fler manliga studenter till förskolan (och utbildningen). Samtliga lektorer och även adjunkter publicerar vetenskaplig forskning nationellt och internationellt samt producerar läromedel med relevans för professionen. Flera är aktiva i att ta fram kunskapsöversikter och andra stödmaterial som vilar på vetenskaplig grund. Miljön ger således förutsättningar för studenterna att ingå i ett sammanhang där det erbjuds en bred bild av forskning, forskningsresultat och metodutveckling kring förskolan från flera vetenskapliga områden inklusive professionsrelevant kunskap.

För att skapa en utbildningsmiljö där studenterna själva prövar ett forskande förhållningssätt, för att i slutet av utbildningen skriva ett självständigt arbete, ingår genomgående moment i utbildningen där studenterna får öva sig att reflektera och diskutera. Exempel på detta är att läsa aktuella artiklar, ha diskussioner i stora och mindre grupper, utgå från egenskrivna referat av litteraturen, i litteraturseminarierna analysera och kritiskt granska exempel från pedagogisk praktik (film och skrivna exempel). Studenterna får möjlighet att vända och vrida på sina uppfattningar och att tänka kreativt, och tillägnar sig ett forskande förhållningssätt. I kurserna får studenterna även arbeta med att använda fakta och sakkunskaper och hur de kan granskas kritiskt. Genom att till exempel skapa tankekartor över delar av den lästa litteraturen och centrala begrepp tydliggörs samband och skillnader mellan olika forskningsperspektiv. På HSD möts studenterna av lärare med ett professionsinriktat arbetssätt och undervisning med praktiska moment inom dans, musik, drama, bild och form, i undervisningssalar anpassade för den verksamheten. Lärarna har kompetens om forskande förhållningssätt inom konstnärlig forskning och praktisk-estetiska ämnen. Här ges således studenterna förutsättningar till kreativitet och utveckling inom områden som är viktiga i utbildningen och i kommande yrke.

Andra aktiviteter i utbildningsmiljön, där studenter, praktiker i förskolan och lärare vid lärosätet ges tillgång till aktuell forskning med relevans för utbildningen, är sex evenemang som genomförs löpande: 1) Öppna föreläsningar med aktuellt innehåll (1–2 ggr/termin), 2) Förskoledidaktiska rum för forskning om naturvetenskap och hållbar utveckling (2 heldagar/termin), 3) Förskoledidaktiska rum för literacy och neurovetenskap (3 eftermiddagar/termin), 4) Alumnidagar med föreläsningar och workshop kring aktuell forskning (2-3 ggr/år), 5) *Förskoleakademien*, föreläsningar och workshops om relevanta förskolefrågor (vartannat år), 6) *Förskolesummit*, samverkan mellan lärosätet och Stockholms stad med fokus på en professionsrelevant förskoleverksamhet på vetenskaplig grund (vartannat år). Representanter från FUFF deltar i styrgruppen och programrådet för Förskolesummit. I utbildningen arbetar vi även aktivt i samverkan med centrala enheter vid SU för att främja att utbildningsmiljön ger förutsättningar för studenters mobilitet internationellt, såväl för att uppmuntra campusstudenter att åka utomlands som för att möta inresande utbytesstudenter. En internationell koordinatör är utsedd för att vara drivande i internationaliseringsarbetet på programinstitutionen. Fem

exempel på initiativ där studenter i utbildningen är aktiva i internationaliseringsarbetet är: 1) Fadderprogram där utbytesstudenter inom lärarutbildning matchas ihop med lokala lärarstudenter (start ht 2015), 2) Möjlighet att läsa en av programmets terminer på engelska tillsammans med inresande utbytesstudenter (start ht 2016, 4-10 förskollärarstudenter/termin har läst tillsammans med utbytesstudenter från i första hand Norden, Europa, USA och Asien), 3) Internationellt café där campusstudenter och inresande studenter möts kring ämnen med relevans för dem (start ht 2015), 4) Datainsamling för uppsats utomlands (start ht 2016, 11 förskollärarstudenter har genomfört datainsamling för sina självständiga arbeten utomlands; Sydafrika, Filipinerna, England, Australien, Singapore, Finland och Kanada), 5) VFU utomlands för Förskollärarstudenter. Från vt 2019 kommer förskollärarstudenter att kunna göra VFU utomlands på Svenska förskolan utomlands. Hittills har förskolor i Paris, Wien, Berlin, Madrid, Gran Canaria och Teneriffa tackat ja till att ta emot ansökningar.

Vår bedömning är, mot bakgrund av vad som anförts ovan, att det finns en mångfald i utbildningsmiljön som svarar upp mot den mångfald av perspektiv som krävs för en utbildning med hög kvalitet med avseende på professionen. Studenterna är i en miljö med aktuell forskning och där forskningen används i utbildningen på olika sätt. Därmed ges de möjlighet att delta i en forskande kontext och att tillägna sig ett forskande förhållningssätt. Studenterna får möta olika miljöer där lärarnas kompetens i undervisningen erbjuder en vetenskaplig, konstnärlig och professionsrelevant utbildningsmiljö. Utbildningsmiljön ger därmed även förutsättningar för såväl kreativitet och utveckling, som att förstå hur forskning och utbildning relaterar till varandra. Utbildningsmiljön uppmuntrar också till internationalisering på olika sätt, vilket vi ser som en styrka och något vi behöver utveckla formerna för än mer för att fler studenter ska använda de resurser utbildningsmiljön erbjuder.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen kunskap och förståelse i examensordningen.

Mål

1. *visa sådana kunskaper inom det förskolepedagogiska området och sådana ämneskunskaper, inbegripet kännedom om aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, som krävs för yrkesutövningen*

Beskriv kortfattat, analysera och värdera. Redogör för styrkor och svagheter samt hur dessa hanteras för att säkra en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

För att säkerställa att studenterna uppnår examensmålet har förskollärarytbildningen organiserats så att målet fokuseras i kurser på flera nivåer i utbildningen, med såväl grundläggande, befästande samt fördjupande studier. Kurser där målet fokuseras är: ”Barns utveckling och lärande”, i termin 1 ”Förskoledidaktik med inriktning mot estetik och etik” i termin 2, ”Förskoledidaktik med inriktning mot matematik och teknik” i termin 3, ”Förskoledidaktik med inriktning mot naturvetenskap och hållbar utveckling” i termin 3, de valbara kurserna i termin 7: ”Språk, kommunikation och digitala miljöer”, ”Barns uppväxtvillkor och förskolans uppdrag”, ”Lek och estetik” och ”Matematik, naturvetenskap och hållbar utveckling” samt kursen ”Självständigt arbete” där examensmålet även ingår i de förväntade studieresultaten.

Progressionen genom utbildningen – med stöd av exempel från termin 1, 3 och 7

I kursen ”Barns utveckling och lärande”, som är placerad sist i **termin 1**, får studenterna möta aktuella forsknings- och utvecklingsarbeten, som relaterar till yrkesutövningen som förskollärare. Ett förväntat studieresultat i kursen är att ”visa kännedom om barns lärande och utveckling utifrån teorier med fokus på fysisk, neurologisk, kognitiv, språklig, emotionell och social utveckling”. I kursen får studenterna bekanta sig med ett aktuellt utvecklingsvetenskapligt perspektiv med förankring i psykologi, pedagogik, neurovetenskap och lingvistik som erbjuder en tvärvetenskaplig förståelse av barns utveckling och lärande. Aktuell forskning med relevans för förskolans praktik presenteras likväl som didaktiska strategier för barns utveckling och lärande i enlighet med förskolans styrdokument. *Hur gör vi?* För att ge studenterna möjlighet att uppnå kursens förväntade studieresultat genomförs lärandeaktiviteter som syftar till studenternas kunskapsbildning kring barns lärande och utveckling utifrån ett tvärvetenskapligt perspektiv. Exempel på aktiviteter är att analysera film, läsa aktuella forskningsartiklar, göra ”mindmaps”, skriva referat av den lästa litteraturen och återkommande och kritiskt reflektera över villkoren för ett barns utveckling och lärande. Aktiviteterna vid seminarierna tydliggör samband och skillnader mellan olika forskningsperspektiv. Att studenterna tillägnat sig kursinnehållet säkerställs genom en salstentamen med flervalsfrågor, samt inlämningsuppgifter. Inlämningsuppgifterna bedöms med G eller U. Salstentamen bedöms enligt sjugradig skala A–F. För betyget E ska studenten ”visa kännedom om barns lärande och utveckling utifrån teorier med fokus på fysisk, neurologisk, kognitiv, språklig, emotionell och social utveckling, uppvisa kunskap om den vetenskapliga grunden för de olika teorierna som behandlas i kursen”.

I **termin 3** är det ämneskunskaper av ett annat slag som är i fokus: naturvetenskap, matematik och teknik. I kursen ”Förskoledidaktik med inriktning mot matematik och teknik” får studenterna tillgång till de grundläggande matematiska ämneskunskaper som krävs för yrkesutövningen liksom kunskap om teknik och hållbar utveckling. Kursen introducerar även studenterna till matematikdidaktisk forskning om förskolan och forskningsstudier inom teknikämnet, exempelvis om programmering i förskolan. Ett förväntat studieresultat i kursen är att studenten efter avslutad kurs ska kunna ”beskriva, jämföra och relatera till olika teorier om matematiskt lärande och anknyta till förskolans styrdokument.” Ett annat förväntat studieresultat riktar sig mot teknikämnet: ”Att skapa förståelse för hur barns lek och utforskande av tecken, symboler och andra uttryck har betydelse för [matematiskt och] tekniskt lärande.” Kursen integrerar även kunskap om genus i relation till de bägge ämnena matematik och teknik. *Hur gör vi?* För att ge studenterna möjlighet att lära sig grunderna i matematik,

anpassat för det förskolepedagogiska området (rum, form, läge och riktning och grundläggande egenskaper hos mängder, antal, ordning och talbegrepp samt för mätning, tid och förändring) har vi ett samarbete med lärare från Institutionen för matematikämnet och naturvetenskapsämnenas didaktik (MND). Vid sex 2-timmars-workshops får studenterna möjlighet att inhämta de matematiska ämneskunskaperna genom att göra praktiska övningar enskilt och i grupp, laborera med olika material och spel, pröva olika strategier för matematisk tänkande och diskutera litteratur. Dessa moment är examinerande. Vid tre tillfällen vid KTH görs liknande workshops med fokus på teknik, även dessa moment är examinerande. Genomgående i kursen behandlas fyra olika teoretiska perspektiv på matematiskt lärande, samt aktuell forskning om matematik i förskolan. De olika perspektiven sätts i relation till olika exempel från förskolan och diskuteras i seminarierna. Det innebär en fördjupning och progression från termin 1, i och med att studenterna vidareutvecklar sin tvärvetenskapliga förståelse för barns lärande i förskolan. Momenten förbereder både för kommande yrkesliv och för skrivandet av rapport i termin 4 samt det självständiga arbetet i termin 7. I kursen ingår även praktisk-estetiska moment där studenterna dels får pröva att omsätta ämneskunskaper inom matematik och teknik till konkreta situationer, dels får analysera de olika aktiviteterna från olika teoretiska perspektiv. Exempelvis: ”dansmatematik” och ”kläd-designworkshop”. Lärarna undervisar på ett sådant sätt att det ska vara möjligt att göra på liknande sätt med en barngrupp, givetvis med anpassning till ålder och förmåga. Detta är exempel på hur studenterna får både teoretiska och praktiska kunskaper inom det förskolepedagogiska området och hur dessa kan omsätta det till framtida yrkesutövning. Kursens alla seminarier är examinerande. Frånvaro vid seminarium kompenseras genom uppsamlade extra tillfällen eller att studenten gör momenten nästa gång kursen ges (nästkommande termin). Kursens skriftliga examination sammanfattar kursens alla moment och utgörs av en redogörelse om matematik i förskolan. Studenten ska dessutom utifrån ett besök på VFU-platsen dokumentera en lärandeaktivitet, och redogöra för den som grund för matematiskt lärande, och med utgångspunkt i förskolans styrdokument beskriva och motivera en utveckling av aktiviteten. Alla studenter får handledning på sina dokumentationer. De som vill kan även uppsöka lärosätets Studie- och språkverkstad (gäller alla kurser). Uppgiften bedöms på en sjugradig skala (A–F). För E-nivå ska studenten ha deltagit i de praktisk-estetiska momenten, ha genomfört uppgiften i förskolan och fullgjort den skriftliga redogörelsen, dels resonerat skriftligt kring kursens olika moment med utgångspunkt i kurslitteraturens centrala begrepp och teorier.

I **termin 7**, då studenterna ska genomföra ett eget självständigt arbete, sker en fördjupning av ämnesinnehåll och aktuell forskning från tidigare terminer. I de valbara kurserna som föregår skrivandet i termin 7 får studenterna välja en fördjupning (gäller studiegång för antagna t.o.m. ht 2017). Vi återkommer till de valbara kurserna i relation till mål 2. För att studenten ska ges möjlighet att uppnå målet när examen utfärdas utvecklas kursinnehåll och litteraturlistor kontinuerligt och aktuell ämnesrelaterad forskning integreras. Vi prövar gärna nya varianter av ändamålsenliga undervisningsformer. Exempelvis har en kurs infört en konferensdag med alla föreläsare på samma dag. Syftet är att efterlikna en forskningskonferens där studenterna får förbereda sig genom att läsa in litteratur och göra frågor, samt föra anteckningar och diskutera innehållet i mindre grupper mellan föreläsningarna. Då kan studenterna mer regelbundet pröva sina nyvunna ämneskunskaper på VFU och rusta sig för kommande arbete som förskollärare.

Vår bedömning är att utbildningen har ändamålsenliga undervisningsformer och aktiviteter för att säkerställa att studenterna kan nå examensmålet. Som framgår ovan finns rika tillfällen att tillägna

sig ämneskunskaper, utifrån studentens förutsättningar. Det finns även ett system som säkerställer att studenten visar att de uppnått målet, exempelvis genom skriftliga examinationer, inlämningsuppgifter, workshops och salstentamen. De utmaningar vi ser gäller främst att stärka relationerna mellan ämnesdidaktiskt kunnande och yrkesutövningen. För att tillmötesgå studenternas behov av fler kopplingar till VFU, lägger vi in fler VFU-besök mellan VFU-kurserna, vilket vi återkommer till längre fram.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen kunskap och förståelse i examensordningen.

Mål

2. visa kännedom om vetenskapsteori och kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder, samt om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen

Beskriv kortfattat, analysera och värdera. Redogör för styrkor och svagheter samt hur dessa hanteras för att säkra en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

För att säkerställa att studenterna uppnår examensmålet har förskollärarytbildningen organiserats så att målet fokuseras i kurser på flera nivåer i utbildningen, med såväl grundläggande, befästande samt fördjupande studier. Kurser där målet fokuseras är: "Barns utveckling och lärande" i termin 1, "Pedagogisk dokumentation, etik och läroplansteori" i termin 2, "Förskoledidaktik med inriktning mot språk och kommunikation" i termin 4 (där studenterna skriver en mindre uppsats), "Dokumentation, bedömning och kvalitetsarbete" i termin 5, "Kunskap, vetenskap och forskningsmetodik" i termin 6 nuvarande studiegång och i termin 7 framöver, samt de fyra valbara fördjupningskurserna i *studiegång för studenter antagna t.o.m. ht 2017* som förbereder för det självständiga arbetet: "Språk, kommunikation och digitala miljöer", "Barns uppväxtvillkor och förskolans uppdrag", "Lek och estetik" och "Matematik, naturvetenskap och hållbar utveckling".

Progressionen genom utbildningen – med stöd av exempel från termin 4 och 7

Termin 4 utgörs av kurserna "Förskoledidaktik med inriktning mot språk och kommunikation" och "VFU IV". Nedan redogör vi för hur den första kursen, "Förskoledidaktik med inriktning mot språk och kommunikation" vars första två veckor ges i samarbete med Institutionen för språkdidaktik (ISD), relaterar till målet. Ett förväntat studieresultat i kursen är att studenten efter genomgången kurs ska "kunna redogöra för barns språkutveckling och utifrån olika teoretiska perspektiv diskutera betydelsen

av språk och kommunikation för barns lärande i förskolan samt använda teoretiska begrepp för att analysera observerade kommunikativa situationer i förskolan”. I början av kursen genomför studenterna en mindre fältstudie vid sina VFU-förskolor för att observera och dokumentera barns språk och kommunikation. I slutet av kursen skrivs en rapport som är en förberedelse inför skrivandet av det självständiga arbetet i termin 7. I rapporten ska studenten presentera hur barns språk och kommunikation kan förstås utifrån ett valt teoretiskt perspektiv, ange en frågeställning, beskriva vilken metod för observation som använts under observationerna vid VFU-besök, redogöra för minst tre begrepp som utgör verktyg för analys samt redogöra för etiska överväganden. Rapportskrivandet kan liknas vid en mindre variant av det självständiga arbetet. *Hur gör vi?* För att förbereda studenterna för den här skrivuppgiften genomförs en rad olika lärandeaktiviteter vid seminarierna i kursen. Undervisningen består av lärarledda seminarier och workshops, föreläsningar, grupparbeten, studiebesök samt observationer på studenternas VFU-förskolor. Kursen innehåller seminarier om olika metoder som kan användas för att observera, göra fältanteckningar, etiska överväganden samt syftesformuleringar samt även exempel på hur analys av ”täta beskrivningar” kan genomföras. Studenterna får handledning under skrivprocessens olika faser, i form av muntlig återkoppling både av lärare och studentkollegor och digitala gensvar av lärare. Rapporten examineras enligt en sjugradig skala A–F. För betyget E ska studentens text innehålla ”grundläggande redovisning av vald teori, metod och forskningsetik och till viss del tillämpning av valda teoretiska begrepp i resultat och analys i relation till studiens syfte”. På så sätt skapas en grund för studentens förståelse gällande vetenskapsteori och forskningsmetoder. Ett ytterligare kriterium för betyget E är att texten ”innehåller en grundläggande diskussion av studiens betydelse för yrkesprofessionen”, det vill säga att studenten kan relatera den egna studien till sin kommande yrkesutövning.

Inför det självständiga arbetet i **termin 7** (i studiegång för studenter antagna t.o.m. ht 2017) ges fyra valbara kurser inom områdena: ”Språk, kommunikation och digitala miljöer”, ”Barns uppväxtvillkor och förskolans uppdrag”, ”Lek och estetik” och ”Matematik, naturvetenskap och hållbar utveckling”. I de kurserna sker en fördjupning av vetenskapsteori och forskningsmetod, med utgångspunkt i det studenterna lärt sig tidigare i utbildningen och i skrivandet av rapporten i termin 4. I kurserna behandlas forsknings- och skrivprocessen, forskningsetik och sambandet mellan teori, metod och forskningsfråga. Studenterna kan välja ett område som de senare vill skriva om i kursen ”Självständigt arbete”. Efter genomgången kurs ska studenterna kunna ”visa kunskap om vetenskapsteori samt kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder, samt om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen.” *Hur gör vi?* För att förbereda studenterna inför det självständiga arbetet ska studenterna granska forskningsartiklar och noga undersöka syfte, frågeställningar, teorier, metoder (kvalitativa och/eller kvantitativa) och hur resultat presenteras, och diskuteras. Med det valda området som utgångspunkt får studenterna pröva att formulera syfte och designa studier med utgångspunkt i tidigare forskning. Undervisningen i de valbara kurserna i termin 7, som ligger före kursen ”Självständigt arbete”, består främst av lärarledda seminarier och föreläsningar, och grupparbeten. Genomgående, och särskilt vid en föreläsning samt ett seminarium, tas forskningsetiska frågor upp. Det akademiska hantverket är i fokus, i relation till studier inom det område som kursen behandlar. De frågeställningar som studenterna väljer att ta upp i sina självständiga arbeten i kursen efter speglar tydligt både relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen. Studenterna visar tydlig koppling mellan teori, empiri och de analyser de genomför. De självständiga arbetena relaterar till yrket som förskollärare, exempelvis digitalt lärande, barnlitteratur, populärkultur, undervisningsbegreppet, barns

lekar i ett genusperspektiv, hållbar utveckling, matematik, bild och form, kommunikation, språk/språkutveckling och flerspråkighet, omsorg, barn i behov av särskilt stöd, barninflytande m.m. (från januari 2018). Studenterna väljer oftast en teoretiskt ansats som de känner till från utbildningen, såsom sociokulturell teori, socialkonstruktivism, socialkonstruktionism, fenomenologi, postkonstruktionism, posthumanism och datainsamlingsmetoder som intervjuer, gå-turer med barn, observationer, bild- och litteraturgranskningar samt analysmetoder som tematiska analyser som kopplas till den teoretiska ansatsen eller diskursanalys. Sammanlagt examinerades 47 självständiga arbeten i januari 2018 och 57 i juni 2017. Arbetena är till största delen skrivna i par. Ett fåtal studenter väljer att genomföra enkäter som insamlingsmetod och kvantitativa analysmetoder. Kvantitativa inslag förekommer i viss mån i utbildningen, men det är en utmaning som vi arbetar med, bland annat genom att föra in aktuell statistik i form av tabeller, och diagram, i kursen "Förskoledidaktiska perspektiv på matematik och teknik" i termin 3 (främst från PISA och OECD), förstärka de kvantitativa inslagen i kurserna "Utvärdering och utvecklingsarbete" i termin 5, som nu revideras och utökas från 4 hp till 11,5 hp ("Dokumentation, bedömning och kvalitetsarbete") och lägga till kvantitativa inslag i första terminen samt förstärka dessa i termin 7, och uppmuntra studenter att genomföra sina analyser i självständigt arbete utifrån kvantitativa data. Den senast anställda professorn, vt 2018, kommer att stärka de kvantitativa inslagen i utbildningen.

Vår bedömning är att även om vi alltid kan förbättra olika moment så har utbildningen ändamålsenliga undervisningsformer och aktiviteter som säkerställer att studenterna kan nå examensmålet. Studenterna har god kännedom om vetenskapsteori och forskningsmetoder då de ska skriva sitt självständiga arbete i termin 7. En utmaning är dock att stärka de kvantitativa inslagen genomgående i utbildningen, och fördjupa dessa i termin 7. Uppsatserna fokuserar ofta relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och frågor som har relevans för yrkesutövningen.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

3. visa förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevant forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom yrkesområdet

Beskriv kortfattat, analysera och värdera. Redogör för styrkor och svagheter samt hur dessa hanteras för att säkra en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

För att säkerställa att studenterna uppnår examensmålet har förskollärarytbildningen organiserats så att målet fokuseras i kurser på flera nivåer i utbildningen, med såväl grundläggande, befästande samt fördjupande studier. Kurser där målet fokuseras är: ”Förskolans uppdrag och pedagogiska miljöer” i termin 1, ”Pedagogisk dokumentation, etik och läroplansteori” i termin 2, ”Förskoledidaktik med inriktning mot naturvetenskap och hållbar utveckling” i termin 3, ”Förskoledidaktik med inriktning mot språk och kommunikation” och ”VFU IV” i termin 4, Barns uppväxtvillkor, etiska möten och livsfrågor i förskolans vardag” i termin 5, ”Lek i förskolan – möten och meningsskapande” i termin 6, ”Utvärdering och utvecklingsarbete” i termin 6 samt ”Självständigt arbete” i termin 7.

Progressionen genom utbildningen – med stöd av exempel från termin 4 och 6

I **termin 4**, efter ”Förskoledidaktik med inriktning mot språk och kommunikation” följer ”VFU IV”. I den kursen ska studenten självständigt leda och utveckla aktiviteter utifrån kunskaper inom området språk och kommunikation, samt utvärdera styrkor och utvecklingsområden i det egna ledarskapet. I VFU-portföljen formulerar studenten individuella mål för sin egen professionsutveckling och dokumenterar, utvärderar och reflekterar över den egna lärprocessen. Vid trepartssamtal ska studenten reflektera över och själv värdera sin praktik och professionsutveckling utifrån kursens innehåll och förväntade studieresultat. Studenten ska också få möjlighet att i dialog med handledare och lärare diskutera sina styrkor och utvecklingsområden. *Hur gör vi?* För att ge studenterna möjlighet att visa relevant förmåga och färdighet får de i ”VFU IV” självständigt genomföra aktiviteter som anknyter till barns språk och kommunikation; lekar, sånger, rim och ramsor. I handledarsamtalen diskuteras såväl de egna erfarenheterna som andra situationer i den dagliga förskoleverksamheten. Studenten får hjälp av handledaren att systematisera sina erfarenheter och utveckla upplägg och genomförande. Reflektion omkring, och kritiska analyser av, det egna arbetet ingår i handledarsamtalen och tas även upp i trepartssamtalet med lärare från campus. Deltagande i verksamhetsförlagd utbildning, trepartssamtal och seminarier är obligatoriskt. VFU-handledaren bedömer studentens prestation vid VFU. I kursen bedöms även studentens skriftliga underlag i den digitala VFU-portföljen samt en muntlig examination under seminarium på campus. Enligt ett regeringsbeslut från 2014 ska VFU-kurser med mer än 3hp bedömas i en flergradig skala från och med ht 2015. Ett slutligt betyg enligt en *tregradig skala* ges i denna kurs av kursens examinator; G, VG eller U.

För godkänt resultat i kursen ”VFU V” i **termin 6** ska studenten kunna ”kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter och därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom yrkesområdet.” Kursens mål och innehåll präglas av att det är den sista avslutande VFU-kursen med fördjupning gällande insikt och förståelse för de egna färdigheterna och förmågan att självständigt ordna dagliga aktiviteter i en förskola och kunna utvärdera sina egna insatser. *Hur gör vi?* För att ge studenterna möjlighet att utveckla förmågan att reflektera över sina egna insatser ska studenten i den här kursen ges möjlighet att delta i förskolläraryppdragets alla delar, och diskutera dessa med handledaren. Handledaren stöttar även studenten att i största möjliga utsträckning självständigt, och med systematik, pröva att arrangera och genomföra aktiviteter med barnen. I handledarsamtalen tas självvärderingar från tidigare kurser upp och progressionen ses över. Handledaren utmanar studenten att pröva fler och andra moment än de tidigare provat och uppmuntrar till kritisk granskning och reflektion kring det som genomförs. Ett mål är att studenten ska utveckla kunskap som bidrar till yrkesområdet och ger förmåga att arbeta

självständigt och ihop med andra i ett framtida yrkesuppdrag. Hänsyn tas till studenters olika förutsättningar och anpassningar görs i relation till funktionsnedsättningar. Studierektor för VFU, i samråd med studievägledare, har väl inarbetade rutiner för bedömning av studenternas individuella funktionsvariationer och förmåga att genomföra VFU-kurserna. Mer om det i avsnittet om studentperspektivet. Kursen (7,5 hp) examineras genom VFU-handledarens skriftliga bedömningsunderlag av studentens prestation, dokumentation i digital VFU-portfölj och muntlig examination under seminarium i enlighet med en tregradig skala (U–VG).

Vår bedömning är att examensmålet fokuseras i utbildningen, med progression, och att utbildningen har ändamålsenliga undervisningsformer och aktiviteter som säkerställer att målet kan uppnås. En utmaning är att säkerställa att alla handledare gör likvärdiga bedömningar av studenternas insatser, med hänsyn tagen till deras förutsättningar och behov, och att alla får individuellt stöd i sin professionsutveckling. Bedömning av självständighet och förmåga till reflektion är ibland svår att genomföra, och benämns i flera forskningsstudier som så kallad tyst kunskap. Som stöd i bedömningsarbetet erbjuder vi regelbundet handledarutbildningar på FUFF och i kommunerna. Till stöd för handledare, student och lärare på campus finns även en gemensam VFU-portal på webbplattformen Mondo, VFU-handbok, en professionsutvecklingsmatris och underlag för bedömning som tagits fram centralt vid SU. Vår bedömning är att vi behöver fortsätta utveckla vårt samarbete med kommunerna och fortsätta bjuda in handledare till campus på föreläsningar, seminarier och liknande som ytterligare stöttar deras professionsutveckling.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

4. visa förmåga att tillämpa sådan förskoledidaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det förskolepedagogiska området och inom de ämnesområden som utbildningen avser samt för yrkesutövningen i övrigt

Beskriv kortfattat, analysera och värdera. Redogör för styrkor och svagheter samt hur dessa hanteras för att säkra en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

För att säkerställa att studenterna uppnår examensmålet har förskollärarytbildningen organiserats så att målet fokuseras i kurser på flera nivåer i utbildningen, med såväl grundläggande, befästande samt

fördjupande studier. Kurser där målet fokuseras är: ”VFU I” och ”Förskolans uppdrag och pedagogiska miljöer” i termin 1, ”Förskoledidaktik med inriktning mot estetik och etik” och ”VFU II” i termin 2, ”VFU III” i termin 3, ”Förskoledidaktik med inriktning mot naturvetenskap och hållbar utveckling” i termin 3, ”Förskoledidaktik med inriktning mot matematik och teknik” i termin 3, ”VFU IV” i termin 4, ”Förskoledidaktik med inriktning mot språk och kommunikation” i termin 4, ”VFU V” i termin 6 samt ”Självständigt arbete” i termin 7.

Progressionen genom utbildningen – med stöd av exempel från termin 1, 3 och 7

I **termin 1** i kursen ”VFU I” återfinns det förväntade studieresultatet: ”att kunna kommunicera med barn i olika situationer individuellt och i grupp, och vara uppmärksam på sitt lyssnande och talande samt hur den egna kommunikativa förmågan kan utvecklas och anpassas till barns olika förutsättningar och situationer i verksamheten.” Ett annat mål är att studenten ska kunna ”bemöta barn på ett inkännande och respektfullt sätt i enlighet med yrkesetiska frågor och förskolans värdegrund”. Bägge dessa mål handlar om att tillämpa förskoledidaktisk kunskap och metodik samt öva på sin kommande yrkesroll. *Hur gör vi?* För att ge studenterna möjlighet att tillämpa sådan förskoledidaktik och ämnesdidaktik, inklusive metodik, som krävs för VFU I förbereds de i kursen innan. I kursen ”Förskolans uppdrag och pedagogiska miljöer” (som ligger före ”VFU I”) introduceras studenterna till läroplanen och förskolans uppdrag ur ett förskoledidaktiskt utforskande-, lek- och omsorgsperspektiv. De läser litteratur inom det området samt om professionsutveckling, etik och VFU-handboken (SU). För att ge studenterna kunskap om hur de på bästa sätt kan ta kontakt med, lyssna på och kommunicera med barn under VFU I erbjuds förberedande föreläsningar om barns integritet och likabehandling. De får även genomföra dramaworkshops där de får praktisk kunskap om gruppdynamik, grupprocess och ledarrollen under ledning av dramalärare. Kroppens och röstens betydelse i ledarskapet får studenterna undersöka i dramaövningar. Den verksamhetsförlagda undervisningen på VFU-platsen är obligatorisk och består av handledd praktik i undervisning och övriga moment som ingår i förskolläraryrket. Kursen examineras utifrån följande underlag: VFU-handledarens skriftliga omdöme av studentens prestation, dokumentation i digital VFU-portfölj, muntlig examination under ett reflektionsseminarium i slutet av kursen. Betygssättningen sker i denna kurs om 3 hp enligt en tvågradig betygsskala (G eller U).

I **termin 3** ska studenterna ha utvecklat sin förmåga att tillämpa förskoledidaktik och även ämnesdidaktik, inklusive metodik. Det följs upp i kursen ”VFU III” som föregås av ”Förskoledidaktik med inriktning mot naturvetenskap och hållbar utveckling”. I ”VFU III” finns, bland andra, följande förväntade studieresultat: ”Studenterna ska under handledning leda och utveckla aktiviteter utifrån ämnesinnehållsliga och förskoledidaktiska kunskaper, samt utvärdera styrkor och utvecklingsområden i det egna ledarskapet” och ”kommunicera med barn och personal, i grupp och enskilt, genom att anpassa sitt lyssnande, talande och skrivande, samt utvärdera sina kommunikativa förmågor”. Här är det tydligt att kraven höjts sedan termin 1 och att studenterna inte endast ska ha utvecklat förmåga att kommunicera med barn utan även visa att de utvecklat och utvärderat sina kommunikativa förmågor. De ska även kunna genomföra *egna aktiviteter* som de planerat med utgångspunkt i ämnet naturvetenskap från kursen före, och förskoledidaktik från termin 1, 2 och 3, och utvärdera sitt eget ledarskap. *Hur gör vi?* För att ge studenterna möjlighet att uppnå målen för ”VFU III”, erbjuds de möjligheter att självständigt leda och utveckla naturvetenskapliga aktiviteter med förskolebarn. Studenten dokumenterar fortlöpande sitt arbete i den digitala VFU-portföljen, vilken fungerar som en röd tråd igenom hela kursen. Där formulerar studenten individuella mål för professionsutvecklingen

och dokumenterar, utvärderar och reflekterar över den egna lärprocessen. Både handledaren och läraren läser portföljen och ger skriftlig återkoppling. I den verksamhetsförlagda utbildningen är alla moment obligatoriska. I och med att VFU-kurserna ofta upplevs som intensiva av studenterna, vilket återges i kursvärderingarna, kan det vara svårt att få tillräcklig tid till reflektion. På VFU-platser med flera studenter samordnas ibland handledningen, och reflektion genomförs i grupper. En utmaning är att se till att handledare har tid att, förutom att ge muntlig feedback, även läsa och kommentera VFU-portföljerna, vilken blir en viktig återkoppling för studenten.

Efter ”VFU III”, då kursen ”Förskoledidaktik med inriktning mot naturvetenskap och hållbar utveckling” fortsätter, skriver studenten en redogörelse av det individuella mikroprojekt med naturvetenskaplig inriktning som studenten genomfört under VFU-kursen. Projektet ska ta sin utgångspunkt i barnens intressen, frågor och göranden, vara tydligt förankrat i läroplanen och aktuell litteratur och planeras utifrån ett förskoledidaktiskt perspektiv. Här får studenten möjlighet att tillämpa både förskoledidaktik och ämnesdidaktik. För att rusta studenterna inför detta projekt ingår workshops i kursen före VFU-n, både inomhus och utomhus, med exempelvis: vatten, lera, växter och insekter. Lärarna undervisar då på ett sådant sätt som studenterna förväntas göra själva, och är därmed didaktiska förebilder. Projektrapporten bedöms enligt en sjugradig skala (A–F) och för betyget E ska studenten kunna redogöra för ett specificerat ämnesinnehåll (naturvetenskap/hållbar utveckling) i barngrupp, samt diskutera projektets syfte och innehåll ur ett förskoledidaktiskt perspektiv, med relevanta källhänvisningar till ämnesspecifik och förskoledidaktisk litteratur.

I **termin 7** ska innehållet relaterat till examensmålet ytterligare fördjupas, då i relation till att skriva ett självständigt arbete. Under termin 1–6 har studenterna byggt upp kunskande som möjliggör ett undersökande av exempelvis ämnesinnehåll som naturvetenskap, hållbar utveckling, matematik, bild och form, kommunikation, språk/språkutveckling och flerspråkighet och relationen till metodik och förskoledidaktik. Ett flertal studenter uttrycker att ämneskunskaperna ger en bra grund i skrivandet av det självständiga arbetet, men även inför yrkesutövningen. Ibland är det dock svårt för studenterna att inse att allt det de lärt sig under termin 1–6 är användbart i kursen ”Självständigt arbete”. Lärarna påminner därför studenterna om vilka moment de genomfört och hur de kunskaper de erövrat i kurserna kan komma till användning i utbildningens sista kurs. I de självständiga arbetena undersöker studenterna hur de kan bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten, exempelvis genom att undersöka hur hållbar utveckling iscensätts i en förskola eller vilka för- och nackdelar som finns med utomhuspedagogik.

Vår bedömning är att utbildningen har ändamålsenliga undervisningsformer och aktiviteter för att säkerställa att studenterna når examensmålet. När det gäller ämnesdidaktiken har vi samarbeten med andra institutioner som har god kompetens inom alla de olika ämnesområdena i utbildningen. Förskoledidaktik har vi god kompetens i inom avdelningen (se avsnitt om personal och utbildningsmiljö). Vi strävar efter en balans mellan ämnes- och förskoledidaktik i alla terminerna. Några studenter efterfrågar i utvärderingarna mer ämnesfördjupning, vilket vi tillmötesgår genom att ta in föreläsare med expertkunskap och hänvisa till öppna föreläsningar vid lärosätet. En utmaning är att se till att VFU-samarbetet fungerar och att varje student får tillräcklig återkoppling från handledare, i relation till individuella förutsättningar och behov.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

5. *visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje barns lärande och utveckling*

Beskriv kortfattat, analysera och värdera. Redogör för styrkor och svagheter samt hur dessa hanteras för att säkra en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

att säkerställa att studenterna uppnår examensmålet har förskollärarytbildningen organiserats så att målet fokuseras i kurser på flera nivåer i utbildningen, med såväl grundläggande, befästande samt fördjupande studier. Kurser där målet fokuseras är: ”Barns utveckling och lärande” i termin 1, ”Förskoledidaktik med inriktning mot estetik och etik” i termin 2, ”Pedagogisk dokumentation, etik och läroplansteori” i termin 2, ”Förskoledidaktik med inriktning mot naturvetenskap” i termin 3, ”Förskoledidaktik med inriktning mot matematik och teknik” i termin 3, ”Förskoledidaktik med inriktning mot språk” i termin 4, ”Specialpedagogik” i termin 5, ”Utvärdering och utvecklingsarbete” i termin 6 (i den reviderade utbildningsplanen heter denna kurs ”Dokumentation, bedömning och kvalitetsarbete”), ”Rättsliga och yrkesetiska aspekter på arbetet i förskolan” i termin 6 samt alla fem VFU-kurserna.

Progressionen genom utbildningen – med stöd av exempel från termin 2, 4 och 6

Examensmålet integreras på två olika sätt i utbildningen, dels på en *övergripande nivå* som handlar om organisation av pedagogisk verksamhet, dels på en didaktisk konkret nivå som ger kunskap om hur förskollärare stimulerar *varje barns lärande och utveckling* i olika undervisningssituationer.

I termin 2 under kursen ”VFU II” fokuseras studentens utveckling i relation till samspel med barn. Två av de förväntade studieresultaten (lärandemålen) handlar om att kunna ”kommunicera med barn i grupp och bemöta deras behov av omsorg, lek och lärande utifrån deras olika förutsättningar med stöd av handledning” samt att kunna ”planera aktiviteter utifrån barns visade intressen; genomföra och utvärdera planeringen i dialog med handledaren, samt reflektera över sitt ledarskap och gjorda didaktiska val i olika situationer”. *Hur gör vi?* För att ge studenterna möjlighet att utveckla förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning i den handledda obligatoriska undervisningen upprättas en handlingsplan. Planen genomförs och följs upp ihop med handledaren. I kursen ingår även ett obligatoriskt trepartssamtal (ett av två under utbildningen, det andra är i ”VFU IV”) där student, handledare och lärare från SU deltar. Vid samtalet

ska studenten relatera sin handlingsplan till målen för kursen och reflektera över etiskt och demokratiskt förhållningssätt, ett jämställdhetsperspektiv, kommunikativa förmåga och förhållningssätt i bemötande *av alla barn i olika* situationer i verksamheten. Då studenterna har olika behov och förutsättningar är det av vikt att lärare och handledare kan anpassa sin undervisning och handledning så att varje student utmanas och utvecklas. Aktiviteter som studenten genomför under ”VFU II” pekar tillbaka på kursen innan, ”Förskoledidaktik med inriktning mot estetik och etik” (också termin 2), där studenterna prövat på olika verkstäder med bild, dans och musik. Studenterna ska enligt kursplanen under handledning planera och genomföra aktiviteter med barnen, som innehåller något/några av de ämnesområden som uppmärksammats i verkstäderna, dock inte preciserat vilka. Aktiviteten ska genomföras med en grupp med barn, och varje barn ska uppmärksammas. Kursen examineras med följande examinationsformer: VFU-handledarens skriftliga omdöme av studentens prestation, dokumentation i digital VFU-portfölj och muntlig examination under seminarium. Studentens insatser bedöms (sammantaget) i denna kurs (6 hp) i enlighet med en tregradig skala; U, G eller VG.

I **termin 4** ges kursen ”Förskoledidaktik med inriktning mot språk och kommunikation”. Kursen är inriktad mot didaktik inom språkområdet och ger kunskap om hur förskollärare stimulerar varje barns lärande och utveckling inom det fältet, men tar även ett övergripande grepp om planering av förskolans verksamhet. Ett förväntat studieresultat som riktas mot varje barns lärande är att studenten ska kunna ”reflektera kring lekens och olika estetiska uttrycksformers betydelse för barns kommunikation och språkliga utveckling i förskolans verksamhet”. Ett förväntat studieresultat som har ett mer övergripande perspektiv är att studenten ska kunna: ”Utifrån ett mångfalds- och samhällsperspektiv analysera och planera för förskolans verksamhet som kommunikativ och språklig miljö”. *Hur gör vi?* För att ge förutsättningar för studenterna att stimulera *varje barns* lärande och utveckling får studenterna göra en fältstudie med etnografiska observationer på sin VFU-plats. Under fältstudien ska studenten självständigt samla in material och välja ut vad av barns språk och kommunikation de vill undersöka. De ska utgå från kurslitteratur, eget intresse och tidigare erfarenheter, samt föreläsningar, seminarier och studentlagets diskussioner. I den skriftliga examinationen ska de sedan redovisa hur barns språk och kommunikation kan förstås utifrån kurslitteraturen, föreslå en frågeställning som fokuserar barns individuella språkliga förmåga och kommunikation, beskriva rimlig observationstyp samt redogöra för etiska överväganden. Examinationen bedöms efter en tvågradig skala G eller U. För betyget G ska studenten presentera en genomförbar plan för fältstudie, med tillräckligt korrekt beskrivning av antaganden om barns språk och kommunikation, observationstyp och etiskt förhållningssätt.

I **termin 6** ges en kurs som tar ett mer övergripande grepp om examensmålet. I kursen ”Utvärdering och utvecklingsarbete” 4 hp (som i den reviderade utbildningsplanen blir 11,5 hp, se tidigare avsnitt) behandlas olika metoder för planering, genomförande, utvärdering och utveckling av pedagogisk verksamhet, och hur ett sådant arbete i förskolan kan organiseras och genomföras av förskollärare. Exempel på förväntade studieresultat som fokuserar examensmålet är: ”att reflektera över förskollärares ansvar för och ledning av systematiskt kvalitetsarbete i förhållande till uppföljning, utvärdering och utveckling av verksamheten”. *Hur gör vi?* För att ge studenterna möjlighet att öva på att utvärdera och utveckla pedagogisk verksamhet ska studentarbetslagen inför varje seminarium i kursen förbereda en presentation av en vald utvärderingsmetod. Seminarierna drivs sedan av studenternas presentationer, där läraren knyter ihop och sammanfattar det studenterna presenterat.

Arbetet under seminarierna är således uppgiftsstyrda, och sker bland annat genom grupparbeten. I grupparbetena ska *var och en* vara väl förberedd och på förhand självständigt ha bearbetat litteraturen. I kursen ingår även föreläsningar av företrädare från Skolinspektionen, vilket kompletterar seminariernas innehåll och ger en övergripande förståelse för hur förskollärarna kan planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och pedagogisk verksamhet. I examinationen ska studenten visa hur formuleringar i styrdokumentet kan översättas till pedagogisk verksamhet och relatera till material inhämtat vid ett VFU-besök. Uppgiften examineras på en skala A–F och för betyget E ska studenten bland annat kunna reflektera över förskollärares ansvar för och ledning i förhållande till uppföljning, utvärdering och utveckling av verksamheten. I utvärderingarna skriver flertalet studenter att kursens upplägg är lätt att följa.

Vår bedömning är att utbildningen har ändamålsenliga undervisningsformer och aktiviteter för att säkerställa att studenterna når examensmålet. Studenterna får vid flertalet tillfällen möjlighet att, med utgångspunkt i egna förutsättningar, självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning som är anpassad till både individuella barn och barngrupper. I campusundervisningen finns även möjlighet för studenterna att själva genomföra såväl individuella moment som uppgifter i grupp. De får även individuell feedback och återkoppling i grupp av lärarna. En farhåga inför framtiden är att den individuella återkopplingen blir för tids- och personalkrävande, i och med att studentgrupperna stadigt växer samt att personalgruppen behöver utökas.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – värderingsförmåga och förhållningssätt

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen värderingsförmåga och förhållningssätt i examensordningen.

Mål

- visa förmåga att i det pedagogiska arbetet göra bedömningar utifrån relevanta vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter med särskilt beaktande av de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter enligt barnkonventionen, samt en hållbar utveckling*

Beskriv kortfattat, analysera och värdera. Redogör för styrkor och svagheter samt hur dessa hanteras för att säkra en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

För att säkerställa att studenterna uppnår examensmålet har förskollärarytbildningen organiserats så att målet fokuseras i kurser på flera nivåer i utbildningen, med såväl grundläggande, befästande samt fördjupande studier. Kurser där målet fokuseras är: ”Förskolans uppdrag och pedagogiska miljöer” i

termin 1, ”Förskoledidaktik med inriktning mot estetik och etik”, ”VFU II” och ”Pedagogisk dokumentation, etik och läroplansteori” i termin 2, ”Förskoledidaktik med inriktning mot naturvetenskap och hållbar utveckling” och ”Förskoledidaktik med inriktning mot matematik och teknik” i termin 3, ”VFU IV” i termin 4, ”Barns uppväxtvillkor, etiska möten och livsfrågor i förskolans vardag” i termin 5, ”Lek i förskolan – möten och meningsskapande”, ”Rättsliga och yrkesetiska aspekter i förskolan” och ”Utvärdering och utvecklingsarbete” i termin 6 (i den reviderade utbildningsplanen heter denna kurs ”Dokumentation, bedömning och kvalitetsarbete”), de valbara kurserna i termin 7 samt ”Självständigt arbete” i termin 7.

Progressionen genom utbildningen – med stöd av exempel från termin 2, 3 och 5

I **termin 2** ges kursen: ”Pedagogisk dokumentation, etik och läroplansteori”. Kursen ger en introduktion till etik och etiskt tänkande och barns inflytande vid arbete med pedagogisk dokumentation. I kursen ska studenterna ges förutsättningar att öva på att praktiskt tillämpa pedagogisk dokumentation och göra bedömningar utifrån relevanta vetenskapliga och etiska aspekter. *Hur gör vi?* För att ge studenterna möjlighet att öva på att göra bedömningar utifrån relevanta vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter erbjuder kursen tillfällen då studenterna får öva på att analysera olika slags dokumentationer från förskolan utifrån olika vetenskapliga teorier och göra etiska överväganden. Det kan exempelvis ske genom att tillsammans i studentarbetslagen diskutera dokumentationer utifrån vetenskapliga teorier, läroplansteori, barns delaktighet i dokumentationsarbetet och vilka etiska frågor som väcks. Det kopplas sedan till litteraturen. Undervisningen består av lärarledda seminarier och workshops, föreläsningar, grupparbeten samt observationer på studenternas VFU-förskolor. Studentens kunskande om dels vetenskapliga och läroplansteoretiska, dels etiska aspekter säkerställs genom två delfrågor i examinationen där detta ska diskuteras på ett reflekterande sätt, i relation till litteraturen. Studenternas prestationer bedöms enligt en sjugradig skala A–F. För betyget E ska studenten bland annat kunna redogöra för läroplansteori och realiseringsarena, transformeringsarena och formuleringsarena samt diskutera läroplansteoretiska aspekter i relation till pedagogisk dokumentation och redogöra för och diskutera etiska aspekter i relation till pedagogisk dokumentation.

I **termin 3** ges kursen ”Förskoledidaktik med inriktning mot naturvetenskap och hållbar utveckling”. Kursen har ett speciellt fokus på *hållbar utveckling*. I den här kursen ska studenten ytterligare fördjupa sin förmåga att reflektera och diskutera etiska frågor, nu i relation till naturvetenskapliga hållbarhetsfrågor. Ett förväntat studieresultat är att ”kunna redogöra för ett fördjupat ämnesinnehåll inom naturvetenskap och hållbar utveckling kopplat till ett förskoledidaktiskt perspektiv”. *Hur gör vi?* För att tillmötesgå examensmålet ingår seminarier, grupparbeten och föreläsningar om såväl vetenskapliga som etiska och samhälleliga aspekter på hållbar utveckling; vattnets egenskaper, vatten – en livsviktig resurs, energins oförstörbarhet, energiomvandlingar, livets energi, biologisk mångfald och ekologi, ekosystem, ett hållbart förhållningssätt och hållbar utveckling i förskolan, eld och energi m.m. Vid seminarierna får studenterna bland annat diskutera det naturvetenskapliga kursinnehållet (ovan nämnt) utifrån hållbar utveckling och samhälleliga perspektiv. I examinationen ska studenterna skriftligt koppla samman det de genomfört i seminarierna med hållbar utveckling i förskolan och relatera till kurslitteraturen. Hållbar utveckling ska diskuteras i relation till kursens tre olika examinationsuppgifter. Examination 1 och 2 bedöms med G eller U (uppgift 2 är en gruppuppgift) och uppgift 3 bedöms utifrån en sjugradig betygsskala A–F. För betyget E ska studenten kunna diskutera dokumentation av ett projekt med utgångspunkt i hållbar utveckling. Hållbar utveckling och etik ingår

även i ”VFU III” i termin 3 (se mer om den kursen under examensmål 4), där studenterna självständigt ska planera, genomföra och utvärdera aktiviteter med förskolebarn där medvetna etiska överväganden görs i relation till hållbar utveckling. *Hur gör vi?* För att ge studenterna möjlighet att göra egna etiska överväganden utifrån relevanta vetenskapliga, samhällsliga och etiska aspekter anordnar studenten olika aktiviteter som genomförs med stöd av handledaren. Det kan till exempel vara ett utforskande av insekter i en skogsbacke. Här ska etiska överväganden göras – ihop med de didaktiska – om vilka material som ska användas, vilka frågor som kan och bör ställas till barnen och hur aktiviteten ska dokumenteras. Kursen fokuserar ett professionellt förhållningssätt och förskollärares särskilda ansvar enligt styrdokument och knyter an till juridiska frågor och yrkesetik. Studenten redovisar sin aktivitet i VFU-portföljen och förväntas efter avslutad kurs kunna visa etisk medvetenhet relaterat till hållbar utveckling och den genomförda aktiviteten.

I **termin 5** ges kursen ”Barns uppväxtvillkor, etiska möten och livsfrågor i förskolans vardag”. Kursen fokuserar bland annat barns rättigheter, barnkonventionen och hållbar utveckling – nu utifrån ett socialt perspektiv. De förväntade studieresultaten innefattar exempelvis att studenten efter genomgången kurs ska kunna ”beskriva samhällsliga förutsättningar med betydelse för barns levda barndom inom och utanför förskolans arena och visa kunskap om barnets rättigheter samt barns delaktighet”. Barnkonventionen ingår som arbetsmaterial i kursen liksom texter från Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm och Kommission för ett socialt hållbart Malmö. *Hur gör vi?* För att ge studenterna möjligheter att uppnå målet utgår undervisningen till stor del från fallbeskrivningar som erbjuds studenterna via webbplatsen Mondo dels vid kursstart, dels vid seminarier. Fallbeskrivningarna kan handla om etiska dilemman i förskolan och barns rättigheter i vardagen: När får barn bestämma och vad? Hur gör pedagoger bedömningar av olika situationer? Hur agerar förskollärare om de misstänker att ett barn far illa? Fallbeskrivningarna kan även handla om konflikter mellan pedagoger och hur social hållbar utveckling på arbetsplatsen kan uppnås. Genom dessa exempel får kursen ett rikt innehåll som sätter igång många diskussioner. Lärarna är samtalsledare och strävar efter att vara goda förebilder i undervisningen, och balanserar studenternas olika åsikter och erfarenheter så att samtalen genomförs på ett respektfullt sätt. I kursen ingår även diskussioner om skillnader mellan olika samhällsliga kontexter, såsom olika kommuner eller städer i landet, och vad dessa skillnader får för konsekvenser för barns uppväxtvillkor. Undervisningen består av föreläsningar, seminarier, individuella uppgifter och gruppuppgifter. Kursen examineras genom en individuell skriftlig uppgift i två delar och en muntlig gruppuppgift. Den skriftliga examinationen bedöms enligt en sjugradig skala A–F. I del två av examinationen ska studenten med utgångspunkt från en fallbeskrivning redogöra för olika aspekter för barns uppväxtvillkor och måste då använda de kunskaper som erhållits under kursen, såsom barnkonventionen, barns rättigheter och social hållbar utveckling. För betyget E ska studenten bland annat på ett grundläggande sätt visa på betydelser av olika aspekter för barns uppväxtvillkor och resonera om etik och makt. Den muntliga examinationen består av ett rollspel som genomförs i grupp där en fallbeskrivning gestaltas och diskuteras. Uppgiften bedöms med G eller U. Etik och etiska frågor är närvarande i hela utbildningen, i relation till såväl arbetsuppgifter i kurser som till framtida yrkesprofession och arbetsliv i utbildningen. Det tar sig uttryck bland annat i att vi löpande tar upp frågor om: 1) etik och etiska riktlinjer gällande fotografering och filmning i förskolan, 2) barns integritet, närhet och orosanmälningar, 3) frågor om barnets rättigheter och dess möjligheter till delaktighet och medbestämmande. Studenterna får dessutom skriva under ett så kallat ”etiskt kontrakt” i termin 1 där de informeras om de riktlinjer som gäller för dokumentation och sekretess i förskolan och i utbildningen.

Vår bedömning är att utbildningen har ändamålsenliga undervisningsformer och aktiviteter för att säkerställa att studenterna når examensmålet ovan. Under de sju terminerna finns många tillfällen då studenterna kan tillgodogöra sig kunskap om vetenskapliga, samhällliga och etiska aspekter på pedagogiskt arbete samt mänskliga rättigheter, barns rättigheter enligt barnkonventionen, samt hållbar utveckling (naturvetenskaplig och social). Det finns bred kompetens att undervisa kring etik inom lärarkollegiet. För att säkerställa att studenterna får med sig dessa kunskaper ingår etik och etiska frågor i examinationer och inlämningsuppgifter, samt litteratur i utbildningen. Vi tar hänsyn till studentens förutsättningar och behov och formar undervisningen på ett varierat sätt, med flera olika sätt att uttrycka och fördjupa kunskap (rollspel, grupparbeten och individuella uppgifter), se även avsnitt om jämställdhet och studentperspektivet.

Utformning, genomförande och resultat

Jämställdhet

Bedömningsgrund:

Ett jämställdhetsperspektiv beaktas, kommuniceras och förankras i utbildningens innehåll, utformning och genomförande.

Redogör också för hur det säkerställs att studenterna uppnår examensordningens mål när det gäller jämställdhet.

visa förmåga att beakta, kommunicera och förankra ett jämställdhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten

Beskriv kortfattat, analysera och värdera. Redogör för styrkor och svagheter samt hur dessa hanteras för att säkra en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

Förskolan är en viktig arena för jämställdhetsarbete och under förskollärarytbildningen behöver studenterna lära sig hur de kan ge alla flickor och pojkar lika möjligheter, rättigheter och skyldigheter samt verka för ett jämställt yrkesliv där kvinnor och män ges likvärdiga förutsättningar. I vår strävan att ge alla studenter tillräckliga kunskaper för att uppnå examensmålet, genomförs kontinuerligt genomlysningar av utbildningens kurser med avseende på jämställdhet och genus. I den senaste granskningen av utbildningen identifierades bland annat svårigheten att rekrytera och behålla manliga studenter samt att undervisning om hur övergrepp mot barn kan förebyggas behöver öka i omfattning. Det ledde till att vi sökte och beviljades rektors kvalitetsmedel (2017) för att i förskollärarytbildningen arbeta med frågor om jämställdhet, genus och sexuella övergrepp. Det är ett utvecklingsprojekt i vilket vi avser att utveckla och utvärdera kursinnehåll om hur förskollärestudenter kan förberedas för att kunna förebygga och hantera misstankar om övergrepp i och utanför förskolan. Projektet består av tre delar: 1) Utvärdera befintlig insats vilket är en workshop i termin 1 genom fokusgrupper med studenter som deltagit. Syftet är att identifiera styrkor, svagheter

och få feedback på vad vi behöver arbeta vidare med för att kvalitetssäkra utbildningen. 2) Utveckla innehåll och upplägg. 3) Genomföra och utvärdera. Projektet är även en del i att stärka mäns möjligheter att fullfölja utbildningen. Vid avdelningen finns flera genusforskare som deltar i kurserna som lärare och föreläsare och författare till kurslitteratur och som även är aktiva i det offentliga samtalet i samhället (media, Skolverket etc.), se avsnittet om personal. Vi har även en arbetsgrupp som arbetar långsiktigt med jämställdhetsfrågor, samt en jämställdhetsplan i enlighet med lärosätets policy som kontinuerligt uppdateras.

I tabellen nedan ges exempel på hur vi arbetar med jämställdhet och genus i utbildningen. Efter det följer exempel från specifika kurser.

Inslag i utbildningen	Genomförande
Undervisningsmetoder	Regelbundet använda didaktiska metoder som syftar till att ge alla studenter lika talutrymme, tex ”akvariediskussioner” eller ”omvänd talarordning”, ”gruppkontrakt” (första kursen) och dramaövningar som synliggör gruppdeltagares aktivitet och deltagande,
Kurslitteratur	Se över antal kvinnliga och manliga författare i litteraturlistorna (vid kursplangruppens möten), bevaka könsstereotypa uttryck och bilder i litteraturen och ta upp dessa till diskussion,
Bilder/film och text som visas i föreläsningar och vid seminarier.	Granska (intersektionellt: kön/klass/etnicitet/ålder) egna och andra bilder/exempel i kursarbetslagen och föra diskussioner om vad som visas och tas upp till exempel,
Examinationsformer	Se över hur de skriftliga examinationerna formuleras och hur de muntliga/framställande genomförs med hänseende på diskrimineringsgrunderna kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder.
Språkbruk i kommunikation med studenter och vid undervisning.	Granska det egna sättet att uttrycka sig som lärare och <i>när det passar och är möjligt</i> använda könsneutrala pronomen och/eller namn från flera olika kulturer/delar av världen. Korrekta uttryck gällande funktionsvariationer och sexualitet.
Formuleringar som används återkommande i kursplaner och kursbeskrivningar.	Se över vilka uttryck som återkommer i kursdokument och justera för att uppnå större likvärdighet i utbildningen som helhet.
Jämställdhet och genus i utvärderingarna.	Granska vilka frågor som lärare använder i utvärderingarna (programansvarig och föreståndare). Om möjligt integrera ett genus/jämställdhetsperspektiv i kursrapporterna (ange antal kvinnor och män som gått kursen, beskriva vilka förändringar som gjorts sedan kursen gick förra gången med hänseende på undervisningens genomförande och formuleringar gällande jämställdhet).
Fler män i utbildningen	Varje termin analyser av vilka studenter som avbryter studierna. Som en del i det arbetet har det startats ett projekt där vi analyserar hur det är att studera till förskollärare som kvinna respektive man och varför en så hög andel av de manliga studenterna hoppar av.

Exempel på hur vi förankrar jämställdhet i utbildningens kurser

I utbildningens första kurs ”Förskolans uppdrag och pedagogiska miljöer” introduceras genus och jämställdhet (samt likabehandling och barns delaktighet/inflytande). Studenterna läser och bearbetar litteratur om jämlika livsvillkor, genus och skolans och förskolans jämställdhetsmål, normkreativitet i förskolan, normkritik, likabehandling, diskriminering, trakasserier och kränkningar i utbildning och arbetsliv m.m. I kursen ingår bland annat ”omvärldscheck” då studenterna ska undersöka hur förskolans verksamhet och barns lek påverkas av normer och föreställningar om bl.a. genus som finns

i det omgivande samhället. De får välja att besöka en av butikskedjorna som säljer barnkläder eller leksaker eller välja ut en populär barnbok, applikation för barn eller barnprogram/barnfilm. Arbetet redovisas med referenser till läst litteratur och den föreläsning om likabehandling som ingår i kursen. Ytterligare en föreläsning som handlar om professionell omsorg i yrket som förskollärare ingår som förberedelse till VFU. Föreläsningen fokuserar intimitet, närhet och omsorg, där även misstankar om att barn får illa och sexuella övergrepp tas upp. Kursen innehåller även dramaseminarier med lärare från HSD där studenterna får öva praktiskt på olika slags dilemman som kan uppstå i en förskola, där också jämställdhetsfrågor ingår. De normer och föreställningar om jämställdhet mellan könen som synliggörs i kursmomentet ger studenterna kunskap som de kan använda vid VFU och senare i sitt yrkesliv för att planera förskoleverksamheten utifrån ett medvetet jämställdhetsperspektiv och likabehandlingsarbete.

I VFU-kurserna läggs vikt vid att ge studenterna praktiska verktyg för att uppmärksamma och motverka skillnader mellan könen i den dagliga verksamheten. Det görs exempelvis genom att se till att både pojkar och flickor deltar i de aktiviteter de anordnar och att pojkar och flickor får lika mycket uppmärksamhet under VFU och i dokumentationerna samt genom att analysera hur de ämnen, material och aktiviteter som väljs kan uppfattas som könskodade och hur detta kan problematiseras ihop med barnen. I VFU 5, i termin 6, ska studenterna ”utvärdera strategier från förskolans likabehandlingsplan för att förebygga och motverka diskriminering och kränkande behandling samt analysera och främja ett medvetet jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv i verksamheten utifrån ett professionellt förhållningssätt”. Det innebär att studenten självständigt ska omsätta förskolans styrdokument till praktik, vilket är en övning inför kommande yrkesliv. I termin 3 görs studenterna medvetna om de naturvetenskapliga ämnenas historiska könskodning och den könsmässiga obalansen som råder inom dessa ämnen i yrkesliv och forskning idag. Ett syfte är att ge studenterna kunskap så att de medvetet och aktivt ska kunna arbeta med jämställdhet och bidra till att motverka könsstereotypa uppfattningar.

Lärarna i utbildningen arbetar med att anta ett professionellt och jämlikt förhållningssätt i undervisningen som innebär att varken män eller kvinnor kränks eller upplever sig som särbehandlade. Dock är det inte alltid så enkelt. Ett exempel på en utmaning kan vara att de erfarenheter och etiska dilemman som studenterna lyfter i seminarierna ofta utgår från kvinnors perspektiv. I och med att det är så få män i utbildningen, både bland studenter och lärare, kan mäns perspektiv komma att förbises. Ett konkret exempel på detta är introduktionen till den första VFU-kursen som tar upp förhållningssätt till barn i förskolan och sexuella övergrepp samt, i samband med det, rapporter som visar att män är överrepresenterade i statistik gällande den typen av brott. En risk är att detta kursmoment gör att de fåtal män som går utbildningen (8%) upplever sig utpekade pga. av könstillhörighet. Detta är en balansgång för om vi inte tar upp frågorna så kan de i stället komma upp under VFU, och då utan någon förberedelse. Det här är en svår avvägning som saknar ett självklart svar på vad som är rätt respektive fel. För att motverka detta, och andra dilemman i undervisningen, och för att hitta strategier att bemöta dessa har vi använt kunskap från en utbildning i forumspel som personalen vid FUFF gick 2015. En extern dramalärare genomförde då tre workshops med normkritiska övningar. I kursen uppstod många frågor om gruppdynamik, inkludering och delaktighet, makt, förgivettaganden och normer. Det blev tydligt att normkritiska pedagogiska metoder ibland själva reproducerar och befäster normer, vilket var en viktig lärdom som vi arbetat vidare med inom kursarbetslagen. Det tydliggjordes även att det i arbetet med människor *alltid finns risk* att kränka utan att det är avsikten. Om detta sker behöver vi bemöta den som upplever sig kränkt, lyssna in, samt informera om att det är möjligt att gå

vidare med kränkingsanmälan, samt följa upp. Ett fåtal sådana har gjorts av studenter i utbildningen. Anmälningarna handhas av biträdande prefekt.

Vår bedömning är att det finns en medvetenhet om jämställdhet i utbildningen och att denna medvetenhet tar sig konkreta uttryck i både kvalitativa och kvantitativa åtgärder. Det förs en dialog om jämställdhet i samband med planeringen av utbildningens upplägg och i undervisningen. Hänsyn tas även till studenternas förutsättningar och behov. Ett jämställdhetsperspektiv används vid utformandet av litteraturlistor samt i de rutiner som finns i den interna granskningen av utbildningen. Kursmoment och litteratur om jämställdhet och genus ses över regelbundet, liksom progressionen. Det görs till exempel genom att mer avancerad litteratur och föreläsningar med bredare och djupare innehåll läggs till senare i utbildningen. Vi uppmuntrar även studenterna att själva göra fördjupningar inom jämställdhet och genus i de självständiga arbetena.

Utformning, genomförande och resultat

Uppföljning, åtgärder och återkoppling

Bedömningsgrunder:

Utbildningens innehåll, utformning, genomförande och examination följs systematiskt upp. Resultaten av uppföljningen omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling, och återkoppling sker till relevanta intressenter

Lärosätet verkar för att studenten genomför utbildningen inom planerad studietid.

Beskriv kortfattat, analysera och värdera. Redogör för styrkor och svagheter samt hur dessa hanteras för att säkra en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

De senaste fem åren har ett betydande kvalitetsarbete genomförts för att genomlys utbildningens kurser med avseende på innehåll, utformning, genomförande och examination. Analysen av programmet har genomförts med samma typ av matris som idag används av lärosätet centralt, det vill säga en mall som listar alla kurser och gör det möjligt att kontrollera hur examensmålen ingår i kursplaner, kursbeskrivningar, genomförande av undervisning, examinationsuppgifter, litteratur och betygskriterier. Matrisen har även använts i olika omgångar för att analysera exempelvis hur och var jämställdhet och genus ingår i programmet, samt hur arbetslivet adresseras i olika kursmoment. Kurslitteraturen granskas löpande i kursplanegruppen, som nämnts ovan och vilket beskrivs nedan. Vi har analyserat de senaste årens kursutvärderingar från studenter, utvärderingar och pågående kvalitetsarbete i kursarbetslagen, gemensamma workshops och seminarier på institutionen och fortlöpande utvecklingsarbete i avdelningens ledningsgrupp. Ett resultat av granskningen är att vi reviderat utbildningsplanen, vilken trädde i kraft ht17. Ett övergripande syfte med revideringen har varit att ytterligare förankra utbildningen i aktuell nationell och internationell forskning inom förskolefältet, skapa en tydligare progression i programmet samt förtydliga arbetslivsförankringen. Vi

har inkluderat aktuell forskning om barns utveckling och lärande, inklusive forskning om neurovetenskap och ny hjärnforskning, tidigt i utbildningen. I tabellen nedan beskrivs några rutiner för uppföljning, åtgärder och återkoppling i utbildningen.

Rutiner	Genomförande
Kursrapporter (ny rutin sedan vt-2017)	Kursansvarig skriver efter avslutad kurs en kursrapport som sänds till programansvarig (mall finns). Programansvarig sammanställer kursrapporterna från alla kurser vartannat år inför skrivandet av programrapporten. Programrapporten återkopplas till områdeskansliet, programrådet, studentrådet, kursplanegruppen och kursansvariga samt ledningsgruppen vid avdelningen.
Revidering av kurslitteraturlistor	<ul style="list-style-type: none"> - Kursansvarig förslår förändringar, i linje med ny forskning och med utgångspunkt i tidigare utvärderingar och kursrapport. - Förändringarna diskuteras med kursarbetslaget, vid ett möte eller via mail. - Reviderad litteraturlista sänds till "kursplanegruppen" som består av programansvarig, studierektor och kursplanehandläggare från administrationen. - Programansvarig återkopplar kursplanegruppens svar till kursansvarig och kommunicerar kring förändringarna. - Reviderad litteraturlista sänds till föreståndare som skriver under och sänder tillbaka till kursplanehandläggare. - De förändringar som görs presenteras för studenterna vid kursstart.
Programråd	I programrådet ingår ledamöter från samtliga de i utbildningen kursansvariga institutionerna. Programrådet leds av programansvarig som sammankallar till möten 3 gånger per termin. I rådet ingår kursansvariga från de institutioner som har kursansvar i utbildningen (se tidigare avsnitt). I programrådet diskuteras program-, kvalitets- och utvecklingsfrågor för förskolläro-utbildningen samt förslag på förändringar av olika slag, vilka återkopplas till andra instanser. I programrådet deltar även studenter och yrkeslivsrepresentanter samt den av de tre studierektorerna som har ansvar för VFU.
Ledningsgruppen vid FUFF	Föreståndare, studierektorer och programansvarig ses varje månad för informationsdelning och diskussion av utbildnings- och kvalitetsfrågor, återkopplar till berörda instanser för beslut.
Studierektors- och administratörsmöten	Kursadministratörerna, biträdande prefekt, studierektorer möts varannan vecka och diskuterar programfrågor, återkopplar till berörda instanser för beslut.
KA-gruppen (kursansvariggruppen under ledning av programansvarig)	Kursansvariga, programansvarig och föreståndare möts två-tre gånger per termin och diskuterar kursfrågor, återkopplar till berörda instanser för beslut.
Kursarbetslagsmöten	Kursansvariga, ihop med kursarbetslaget, ses och diskuterar kursen, integrerar aktuella forskningsartiklar och uppdaterar arbetsformer, innehåll, lärandeaktiviteter, examinationer och betygskriterier.
Utvecklingsdagar	Lärlagen kommunicerar med varandra sinsemellan vid kompetensutvecklingsdagar.
Ämnesråd	Ämnesansvarig ihop med representanter från utbildningen diskuterar innehållsfrågor två gånger per termin, återkopplar till berörda instanser för beslut.
VFU-samordningsmöten	Studierektor med särskilt ansvar för VFU-frågor sammanträder med: VFU-lärare/kursansvariga och VFU-lärare på FUFF och BUVA, VFU-sekretariatet med särskilt ansvar för VFU-placeringar och VFU-ansvariga i kommun.
Arbetsmiljögrupper	Representanter för "Arbetsgruppen för den fysiska arbetsmiljön" och "Arbetsgruppen för den psykosociala arbetsmiljön" sammanträder en gång per månad respektive en gång per termin, återkopplar till berörda instanser för beslut.
Dialogmöten	Biträdande prefekt samordnar, tillsammans med en av institutionens studie- och karriärvägledare, och deltar i dialogmöten med studentrådet och har kontakt med rådet via e-mail. Återkopplar till föreståndare och programansvarig, som även deltar vid mötena ibland.

Studie- och karriärvägledare	Särskild studievägledare för förskollärarytbildningen finns, heltidsanställd. Möten varje månad med studierektor med ansvar för studentärenden. Mottagning för studenter, som bokas via mail eller telefon.
Mondo och webben	Två kommunikatörer vid institutionen ansvarar för uppdatering av information om förskollärarytbildningen på webben.

Genomströmning – analys och åtgärder

Lärosätets lärarutbildningar har i en tidigare analys visat sig ha låg genomströmning (Holmqvist m.fl. 2017). Genomströmningen av studenter i *förskollärarytbildningen* är något lägre än riksgenomsnittet om man tar hänsyn till antagning vårtermin och hösttermin (förskollärarytbildningen 69–87%, riksgenomsnitt 77–80%). En tänkbar förklaring till förskollärarytbildningens relativt lägre genomströmning är placeringen i en region med stora möjligheter till förvärvsarbete, vilket kan påverka vilka som söker sig till lärarutbildning och vilka som stannar kvar och avslutar påbörjade studier. En betydande andel av studenterna i utbildningen har arbete vid sidan av utbildningen, även om vi inte har siffror på hur stor andelen är. Vi har inte heller en systematisk genomgång av vare sig kön eller studenter med utländsk bakgrund vad gäller prestation eller avhopp, men det görs satsningar för att få män att söka till utbildningen och för att de också ska slutföra den (se avsnittet Jämställdhet). Vi konstaterar även, med utgångspunkt från de senare årens antagningstal och kvarvarande studenter idag, att det råder en tydlig skillnad på vår- och höstantagning i utbildningen: kvarvarande från vårantagningar utgör 69%, 65% respektive 70%, medan kvarvarande från höstantagningar är 76%, 83% och 87%. Slutsatsen är att studenter antagna till vårtermin har lägre genomströmning än rikssnittet, medan studenter antagna till hösttermin ligger i nivå med siffrorna för riket. Vi konstaterar att studenter antagna till hösttermin genomgående har högre meritvärde än studenter antagna till vårtermin då betydlig färre söker till utbildningar. Studenter med *höga betyg* slutför således utbildningen i högre grad än studenter med låga betyg. Här finns en utmaning i att bibehålla högt söktryck från studenter med höga betyg samtidigt som ungdomskullarna fortsatt kommer att vara små i ett antal år framöver. Inför antagningen vt 2018 har programinstitutionen satsat på en kampanj med digitala informationsfilmer med budskapet att utbildningen är kvalificerad, med förväntningar på höga prestationer och att arbetsmarknaden för förskollärare är mycket god. Filmerna har visats hundratusentals gånger men det återstår att se om de ger önskad effekt. Det anses angeläget att identifiera fler åtgärder för att bibehålla högt söktryck och möjligheten att anta studenter som slutför sin utbildning. Här krävs fortsatt systematisk uppföljning via programrådet, ledningen vid avdelningen och programinstitutionen.

Vår bedömning är att det finns rutiner för hur vi arbetar med uppföljning av utbildningens utformning, genomförande och resultat, både på kort och lång sikt. Ett flertal återkopplingsrutiner bidrar till att säkra och utveckla kvaliteten i utbildningen. De resultat som kommer fram ur genomlysningarna, exempelvis med matrisen, förs med systematik vidare till de olika instanser som arbetar med ett aktuellt kursinnehåll samt till berörda parter; lärare, handledare och studenter. Vi utvecklar fortlöpande rutiner för att analysera utbildningens genomströmning och avhopp och vi har vidtagit åtgärder för att få upp antalet sökande, exempelvis genom att distribuera nygjorda reklamfilmer. Det finns även rutiner för att ge de studenter som inte blir klara i tid att, vid behov, få extra stöd (se även avsnitt om jämställdhet och studentperspektiv).

Studentperspektiv

Bedömningsgrund:

Studenten ges möjlighet att ta en aktiv roll i arbetet med att utveckla utbildningens innehåll och genomförande.

Beskriv kortfattat, analysera och värdera. Redogör för styrkor och svagheter samt hur dessa hanteras för att säkra en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

Studenter är representerade i de sammanhang där frågor om förskollärarytbildningens innehåll och utformning diskuteras och beslutas. Studentrådet vid BUV består av representanter från Förskollärarytprogrammet och Grundlärarytprogrammet med inriktning mot arbete i fritidshem. Studentrepresentanterna är utsedda av Stockholms universitets studentkår. Studentrepresentanter finns i följande sammanhang: Programrådet, Institutionsstyrelsen samt arbetsgruppen som förbereder flytten till nya lokaler 2019. Ersättning erbjuds till de studentrepresentanter som deltar. Dialogmöten om utbildningsfrågor hålls regelbundet (se tabell ovan). Information från studentrådet sprids via webbplattformen Mondo, e-mail och Facebook. Mondo, och kurshemsidorna, är digitala platser där information om kurser och utbildningen som helhet finns tillgänglig för studenterna. Här publiceras information om schema och datum för inlämningar och examinationer i god tid och information om studenternas skyldigheter och rättigheter samt länkar till olika stödenheter vid SU (se nedan). Kurserna har alla dokument samlade på kurshemsidor (gäller alla kurser i utbildningen) så att det blir enkelt för studenterna att hitta aktuell information om till exempel kursplan, kursbeskrivning och betygskriterier. Ändringar och övrig information gällande kurserna sänds även ut via e-post. Stockholms universitets studentkår (SUS) har studentombud som representerar alla studenter där beslut fattas av universitetet centralt och organiserar studentinflytandet på institutions- och fakultetsnivå.

Övrigt studentinflytande i utbildningen: Vid slutet av varje kurs finns möjlighet att fylla i en kursutvärdering som sänds via e-post. Ambitionen är att återkoppling om förra utvärderingen ska ges till studenterna i början av påföljande kurs tillsammans med information om vilka förändringar som genomförts. Detta är en relativt ny rutin som kursansvariga arbetar med att implementera. Efter utbildningens sista kurs finns möjlighet att fylla i en programutvärdering med frågor om hela utbildningen. Under kursens gång finns möjlighet för studenterna att ha synpunkter och komma med förslag till mindre förändringar som till exempel rör kursens upplägg. Synpunkterna framförs till undervisande lärare eller kursansvarig. Kommunikation om utbildningsfrågor kan ske med karriär- och studievägledare samt studierektor med särskilt ansvar för studentärenden och programansvarig (telefon eller e-post). Möten bokas på förhand via e-post, eller spontant ”i korridoren”.

Många studenter uppger i utvärderingarna att de trivs och att de vet vilka vägar de ska gå för att få inflytande och ta aktiv del i att utveckla sin utbildning. En majoritet av studenterna som svarat på programutvärderingens frågor har uppgett att den studiesociala situationen varit ”bra” eller till och med ”mycket bra”. De flesta studenterna har svarat att de skulle rekommendera andra att gå förskollärarytutbildningen vid Stockholms universitet. Dock är det låg svarsfrekvens i kurs- och programutvärderingarna och svårt att få studenter att engagera sig i studentrådet och andra grupper där

möjlighet till inflytande finns. För att få upp den låga svarsfrekvensen vid kursutvärderingar informerar lärarna om betydelsen av kursutvärderingen, och vad den betyder för kursens utveckling, vid kursstart och vid flera tillfällen under kursens gång och återkopplar innehållet i tidigare utvärderingar. Vid introduktionsdagen presenteras studentrådet, och lärare informerar om rådet även senare i utbildningen. Representanter från studentrådet har som ambition att besöka alla årskullar och till rådets möten bjuds alla studenter in.

Sedan ett år tillbaka får studenterna inte själva välja grupp vid terminsstart utan blir randomiserat placerade i kursgrupper. Beslutet om gruppindelningen har fattats med utgångspunkt i jämlikhet och likabehandling – alla studenter ska ha samma möjligheter och ingen ska väljas in eller väljas bort av studiekamrater. Vi ser även administrativa fördelar. Vid kursutvärderingarna har det dock av några av studenterna lyfts fram som negativt att de inte själva kunnat välja grupper och att det har lett till oro att grupperna ändras vid varje ny termin. Några studenter uppger att studierna skulle ha vunnit på att få arbeta med samma studenter genom hela utbildningen, andra lyfter fram gruppbytena som positivt utifrån att få arbeta med många olika studenter. En utmaning för lärarna är att arbeta med grupprocesser och påvisa fördelarna med att lära känna nya studentkollegor, att arbeta målinriktat i grupper, betona vikten av att kunna samarbeta med olika personer och synliggöra parallellerna till arbetsformer i framtida yrkesliv.

Studenter i behov av särskilt stöd

Vid förskolläraryrket finns många studenter med behov av särskilt stöd, cirka 15–20% av studenterna har funktionsnedsättningar och intyg från studentavdelningen. Lärosätets uppgift är att säkerställa att alla studenter har möjlighet att nå examensmålen och ta hänsyn till studentens förutsättningar och behov, med bibehållen kvalitet i utbildningen. Lärarna i förskolläraryrket ser detta som en gemensam utmaning och för att på bästa sätt lyckas med uppgiften har lärarkollegiet fått information från såväl Studenthälsan och Samordnare för studenter med funktionsnedsättning. Flera i ledningen har deltagit i utbildning i arbetsmiljö och lika villkor. Vissa åtgärder som erbjuds studenter i behov av särskilt stöd är rådgivande; att hänvisa till karriär- och studievägledare, avdelningen för studenter med funktionsnedsättning och tipsa om workshops med inriktning mot särskilda behov som ges av SU centralt. Andra är didaktiska, såsom att erbjuda digitala verktyg, inläst litteratur och anteckningsstöd. Studenter som har intyg för exempelvis dyslexi får generellt mer tid att skriva examination vid hemtentamen, och vid salstentamen rätt till mindre rum för koncentration och hjälpmedel.

Vår bedömning är att den studiesociala situationen vid FUFF överlag är god. Studenter är representerade inom olika organ och plattformar och deltar i beslutsprocesser gällande frågor som rör utbildningen och har därigenom formellt inflytande. Hänsyn tas även till studenternas förutsättningar och behov. Information når studenter via flera kanaler, bland annat BUV:s studentråd. Det finns även möjligheter till informellt inflytande, men här kan vi bli bättre. En utmaning är att skapa fler aktiviteter där studenter kan medverka i utbildningens kvalitetsarbete och i utvecklingen av utbildningen, så att vi än mer kan ta till vara studenternas synpunkter. Exempelvis genom studentpaneler som samlar upp frågor varje termin och återkopplar till programansvarig, terminsansvariga studentrepresentanter som deltar i kursutvecklingsmöten med lärare. Vi ser det även som en utmaning att få upp svarsfrekvensen i kurs- och programutvärderingarna.

Arbetsliv och samverkan

Bedömningsgrund:

Utbildningen är utformad och genomförs på sådant sätt att den är användbar och utvecklar studentens beredskap att möta förändringar i arbetslivet. Relevant samverkan sker med det omgivande samhället.

Beskriv kortfattat, analysera och värdera. Redogör för styrkor och svagheter samt hur dessa hanteras för att säkra en hög kvalitet nås i utbildningen. Belys med hjälp av exempel.

Förskollärarytbildningen vid SU har en väl fungerande VFU-organisation och disputerade lärare som kursansvariga i flera av de fem kurserna samt till stor del utbildade handledare i förskolorna. Vi sätter värde på de relationer vi har med handledare och VFU-platser och framhåller för studenterna att det är främst i VFU-kurserna som de får kunskap om förskolläraryrketens allsidiga uppdrag, ett professionellt förhållningssätt och förskolläraansvar. I VFU-kurserna kan studenterna tillägna sig kunskap om arbetslivet, den föränderliga arbetsmarknaden och yrkesetiska frågor. Under VFU får studenten förståelse för yrkets krav samt tillfälle att utveckla de förskolepedagogiska färdigheter och förmågor som krävs för professionen. Utbildningen vänder sig ut mot samhället och olika instanser där förskolebarn vistas. Ett exempel på det är kursen "Förskolepedagogik med inriktning mot estetik och etik" där alla studenter gör en fältstudie i närområdet för att uppleva kultur inom konst, dans, musik och teater (som i första hand är gratis). Besöket redovisas muntligt i grupp för hela studentgruppen. Alla studenter får därmed kunskap om en *rad olika evenemang* i samhället som passar förskolans verksamhet. Ett annat exempel är kursen "Förskolepedagogik med inriktning mot språk" där studenterna gör ett studiebesök i en kommun som kommit långt inom IT och möter alumner som genomför en workshop i deras utvecklingscenter för förskolan. I andra kurser görs besök på museum, utställningar och andra kulturevenemang. I utvärderingarna är dessa moment återkommande beskrivna i positiva ordalag. Utbildningen bjuder även in representanter från samhället till kurserna. I ett par kurser håller alumner föreläsningar, exempelvis i termin 3 då förskollärare berättar om pågående projekt om matematik och teknik/programmering och svarar på frågor från studenterna. I termin 6 föreläser representant från huvudman från Skolinspektionen och förskolechefer. Alumner bjuds in till särskilda kvällar med fortbildningsinnehåll (se tabell nedan).

Arbetslivet i utbildningen – exempel på samverkan

Aktiviteter	Beskrivning
Handledarutbildningar	Ges vid avdelningen (för verksamma förskollärare) två gånger per läsår, därutöver ges den i kommunerna och antalet varierar.
Trepartssamtal: student, handledare och lärare	Trepartssamtal genomförs i VFU-förskolan i termin 2 och termin 4 och medverkar till kontinuitet och progression i studentens professionsutveckling.
VFU	Handledarträffar med såväl kommunala som fristående förskolor: 3–4 möten/termin. Matris SU: "Från novis till professionell". VFU-handbok som riktar sig till lärarstudenter, VFU-handledare och lärare som syftar till att ge information om rutiner kring VFU.
Alumnverksamhet	I utbildningen, exempelvis föreläsare som representerar både yrke-, ämne- och forskning t ex yrkesverksamma förskollärare, aktiva forskare samt representation

	från förskolans huvudmän och det omgivande samhället. Vid Alumnkvällar, vt 2018 två kvällar i april om karriärvägar och masterprogram vid institutionen och två kvällar ht 2018 om digitaliseringen i förskolan.
Programrådet	Arbetslivsrepresentant (adjungerad adjunkt vid FUFF) som utsetts av institutionen, i brist på representant från kommunförbundet Stockholms län (KSL). Frågan om hur verksamhetsföreträdare ska adjungeras till programrådet behandlas just nu centralt vid SU.
Karriär- och studievägledare	Karriärvägledning med yrkeslivskoppling. Goda kontakter och samverkan med kommunerna i Stockholms län.
Regional samverkan	Regionansvariga för VFU har regelbundna möten med kommunsamordnarna i Stockholms stad och med andra kommuners huvudmän. Studierektor med VFU-ansvar är sammankallande för möten med huvudmän, tex kommunledning, andra lärosäten och Utbildningsförvaltningen.
Erfarenhetsbaserade utbildningar	Samverkan med utbildningsförvaltningarna om planering av nya uppdragsutbildningar för barnskötare (Stockholm). <ul style="list-style-type: none"> - Barnskötare mot förskollärare (fasas ut t.o.m. 2020) - VAL-projekt – pågående - ULV-projekt/snabbspåret – pågående - Skolverket – planerar kurs för yrkesverksamma förskollärare om undervisningsbegreppet och den reviderade läroplanen ht-18. - Engelsk termin i förskolläraryrket (termin 3), även valbar som fristående kurs.

Pågående internt kvalitetsarbete

För närvarande pågår ett internt kvalitetsarbete i förskolläraryrket där utbildningens kurser granskas med hjälp av den matris vi använt för liknande genomlysningar de senaste åren (se tidigare avsnitt) med fokus på kopplingar till arbetslivet. Syftet är att kartlägga i vilka kurser olika typer av praktisk arbetlivskunskap ingår, och om det finns moment som saknas. I matrisen ser vi över hur följande moment ingår i utbildningen: *inskolning, utvecklingssamtal, föräldramöte, föräldraenkäter, ledarskap, konflikthantering, organisation av vardaglig verksamhet, orosanmälan, hygien, hemsidor, etik kring dokumentation och internet, krishantering, materialinköp och materialvård m.m.*

Genomlysningen med matrisen visar, så långt vi har kommit, att praktiska moment som att leda ett föräldramöte eller ha ett utvecklingssamtal ingår i utbildningen, föräldramöte som dramaövning genomförs tex i kursen "Lek i förskolan – möten och meningsskapande". I ett par kurser får studenterna öva på att hålla utvecklingssamtal samt granska förskolors och kommuners hemsidor och informationsmaterial. En strävan är att uppdatera matrisen och lägga till nya sökord i takt med att nya inslag tillkommer i yrkeslivet. Något annat vi arbetar med är att synliggöra att yrkets förutsättningar ser olika ut beroende på var förskolan är belägen. För att dra nytta av olikheterna och se till att yrkeslivet inte beskrivs normativt för studenterna lyfts olika exempel från de campusförlagda kurserna upp och diskuteras med studenterna. Flera lärare arbetar i både VFU-kurser, och håller där bland annat i trepartssamtal, och i campuskurser. Det ökar möjligheterna att knyta ihop utbildningen.

Vår bedömning är att vi förbereder studenterna på ett föränderligt yrkesliv och att studenterna vid examen har en utbildning som är användbar på arbetsmarknaden. Studenterna får med sig kunskaper och färdigheter som efter examen ger en god grund att bygga vidare på under sitt yrkesliv och i olika arbetslivskontexter. Vi beaktar studenternas förutsättningar och behov när vi förbereder dem på det kommande yrkeslivet. Här är även den heltidsanställda karriärvägledaren en viktig kanal till

yrkeslivet. Utbildningen samverkar även med omgivande samhälle via huvudmän, VFU-förskolor, VFU-lärare och den har en alumnverksamhet som växer.